

SVERIGES DELTAGANDE I ERASMUS

Analys och förslag till åtgärder i syfte att öka
rörligheten bland studenter och lärare

Internationella programkontorets skriftserie nr 7

ISSN: 1650-8041
ISBN: 91-974312-7-3

Tryck: Elanders Gotab AB, Stockholm 2002

Omslagsbild: Chuck Savage/Corbis

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	7
INLEDNING	9
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
BAKGRUND	13
Erasmus	13
Erasmus blir en del av Sokrates	13
Erasmus idag	14
Tidigare undersökningar	15
Utlandsstudier	16
Utveckling av det totala deltagandet i Erasmus	17
Utvecklingen av det svenska deltagandet i Erasmus	18
Studentmobilitet	18
Lärarmobilitet	19
GENOMFÖRANDE	21
Projektorganisation	22
Datainsamling	22
Urval	23
Enkätdistribution	24
Svarsfrekvens	24
Resultatredovisning	25
STUDENTERNA OCH DERAS SVAR	27
Studenterna	27
Ålders- och könsfördelning	27
Högskoleutbildning och ämnesområde	28
Studenters erfarenheter av utlandsstudier	28
Val av land och utbytesprogram	28
Sammanfattning	29
Skäl att studera utomlands	29
Sammanfattning	30
Skäl att inte studera utomlands	30
Sammanfattning	32
Viktigt med utlandsstudier	32
Sammanfattning	34
Lärosätets information kring utlandsstudier	34
Kontaktpersoner	34
Informationsinsatser	34
Sammanfattning	35

Vad tror studenterna är orsaker till minskningen av deltagandet i Erasmus?	36
Övriga kommentarer från studenter	36
LÄRARNAS OCH DERAS SVAR	37
Lärarna	37
Ålders- och könsfördelning	37
Anställningsform och ämnesområde	38
Lärares erfarenhet av internationellt lärarutbyte	38
Val av land och utbytesprogram	38
Sammanfattning	39
Skäl att delta i internationellt lärarutbyte	39
Sammanfattning	40
Skäl att inte delta i internationellt lärarutbyte	40
Sammanfattning	42
Viktigt med internationellt lärarutbyte	42
Sammanfattning	44
Lärosätets information kring internationellt lärarutbyte	44
Kontaktpersoner	44
Informationsinsatser	44
Sammanfattning	45
Vad tror lärarna är orsaker till det låga deltagandet i Erasmus?	45
ENKÄT TILL ERASMUSANSVARIGA	47
Trender i intresset för utlandsstudier och internationellt lärarutbyte	47
Administration av det internationella arbetet	48
Informationsinsatser till studenter och lärare	48
DISKUSSION	51
Studenter	51
Lärare	54
Övriga faktorer	56
SLUTSATSER OCH FÖRSLAG	59
REFERENSER	61
Webbreferenser	62
Bilaga 1 Projektgruppens och referensgruppens medlemmar	63
Bilaga 2 Instruktioner för hantering av student- och lärarenkät	64
Bilaga 3 Studentenkät	66
Bilaga 4 Lärarenkät	70
Bilaga 5 Enkät Erasmusansvariga	74
Bilaga 6 Svarande lärosäten – enkät Erasmusansvariga	78
Bilaga 7 Narrativ rapport om studentmobilitet	79
Bilaga 8 Narrativ rapport om lärarmobilitet	80
Bilaga 9 Heltidsekvivalenter av lärare och studenter	81
Heltidsekvivalenter av lärare år 2000, samtliga universitet och högskolor	81
Antal studenter i grundutbildningen i det svenska högskolesystemet	81

Förord

Erasmus ingår i Sokrates, det största europeiska åtgärdsprogrammet inom utbildningsområdet. Programmet stöder bland annat samarbete i form av lärar- och studentutbyte och kursutvecklingsprojekt. Sedan programmet startade 1987 har totalt en miljon studenter deltagit i studentutbyte. Sverige deltog för första gången läsåret 1992/93. Antalet svenska studenter i utbyte ökade fram till och med läsåret 1998/99, varefter en minskning har skett. Antalet lärarutbyten ökar, men omfattningen är fortfarande relativt begränsad.

Internationella programkontoret fick i uppdrag av regeringen¹ att analysera orsakerna till det minskande antalet svenska studenter och det relativt låga antalet svenska lärare som deltar i utbytesverksamheten inom Erasmus. Programkontoret skall i rapporten även föreslå åtgärder för en ökad svensk medverkan i Erasmusprogrammet.

Analysarbetet har genomförts av en projektgrupp inom Programkontoret i vilken även en representant från Högskoleverket ingått. Därutöver har referensgruppen för Erasmus inom Programkontoret, Sveriges Förenade Studentkårer, (SFS), samt Programkontorets partnerorganisation i Norge: Senter for internasjonalt universitetssamarbeid, (SIU), konsulterats.

Utifrån uppdraget har Programkontoret formulerat ett antal frågeställningar relaterade till student- respektive lärarutbyte. Vidare har en enkätundersökning genomförts bland studenter, lärare och Erasmusansvariga och resultaten, som också bekräftas i tidigare undersökningar och utvärderingar på såväl svensk som internationell nivå, är att betrakta som vägledande. Vi hoppas att slutsatserna och förslagen i denna rapport ska stimulera till diskussion och åtgärder för att öka det svenska deltagandet i Sverige.

Stockholm i oktober 2002

Boo Sjögren
Generaldirektör

Kristina Dembrower
Projektledare

Sammanfattning

Internationella programkontoret har genomfört en enkätundersökning riktad till studenter, lärare och Erasmusansvariga. Arbetet har genomförts i samarbete med Högskoleverket. Enkätundersökningen är att betrakta som vägledande, och dess resultat bekräftas av att flera tidigare undersökningar, både på svensk och på europeisk nivå har nått samma slutsatser. Undersökningen har dessutom kompletterats med konsultationer med berörda aktörer, samt Internationella programkontorets egna observationer och erfarenheter. Utredningen visar på följande resultat:

- Det råder en bristande kunskap bland både studenter och lärare om Erasmusprogrammet. Målgrupperna känner inte till programmet som sådant: villkoren för deltagande, rätten till tillgodoräknande och det ekonomiska stöd i form av stipendium som programmet erbjuder. Man känner inte heller till det egna lärosätets utbud av platser för utlandsstudier/utbytestjänstgöring.
- Bristande tydlighet i organisationen på det egna lärosätet leder till osäkerhet om var man hittar information och vart man skall vända sig för att få vägledning när man är intresserad av studier/undervisning utomlands.
- Majoriteten av studenter och lärare avfärdar inte studier/undervisning i Europa. Man vill dock studera/undervisa i ett land med engelska som undervisningsspråk. Därmed begränsas också studenternas/lärarnas möjligheter till val av land. Det finns en betydande osäkerhet överlag vad gäller både studenters och lärares språkkunskaper.
- Lärarna saknar tid för att delta i lärarutbytet.
- Studenter och lärares erfarenheter från studier/undervisning utomlands tas ej tillvara på ett tillfredsställande sätt.
- Det finns ingen direkt koppling mellan ekonomiska faktorer och intresset för utlandsstudier/undervisning utomlands.

När det gäller t.ex. hinder för lärare har andra undersökningar visat att problembilden varit i stort sett statisk sedan början av nittioalet. Detta, tillsammans med de sjunkande eller låga deltagandesiffrorna i Erasmusprogrammet, motiverar Programkontoret att lämna följande förslag till åtgärder. Implementeringen av dessa förslag bör i tillämpbara fall utföras på såväl nationell som lärosätetsnivå.

Programkontoret föreslår att:

- student- och lärarmobilitet kopplas ihop för att säkerställa kvaliteten i studentutbytena. Lärarnas roll i informations- och rekryteringsarbetet för Erasmus bör också underlättas och stärkas i syfte att ge studentutbytet en bättre akademisk förankring. I linje med detta föreslås även att en nationell informationskampanj om Erasmusprogrammet genomförs. Kampanjen skall rikta sig till både till studenter och lärare och fokuseras på utlandsstudier/lärarutbyten som en kvalitetshöjande faktor, möjligheter till att lära känna nya språk och kulturer, stipendier samt tillgodoräknande.

- organisationen av den internationella verksamheten och informationskanalerna på lärosätena tydliggörs så att studenter och lärare hittar nödvändig information och får den vägledning de behöver.
- språkkunskaper stimuleras på alla nivåer i utbildningssystemet. Inom högskolan bör studenter och lärare ges ökade möjligheter generellt till språkstudier inte bara i engelska utan även i andra främmande språk. Deltagandet i Intensive Language Preparation Courses, ILPC ökas genom förbättrad information om detta stödprogram.
- lärarna ges ett ökat utrymme att delta i Erasmus lärarutbyte inom ramen för sin ordinarie tjänstgöring.
- samtliga lärosäten använder sig av ett elektroniskt rapporteringssystem för att tillvarata och på effektivast möjliga sätt sprida erfarenheterna. Internationella programkontoret bör ges ett nationellt samordningsansvar i syfte att få ett heltäckande underlag och därmed bättre förutsättningar att kontinuerligt följa upp och utvärdera Sveriges deltagande i programmet.

ANALYS AV SVENSKT ERASMUSDELTAGANDE

Inledning

I slutet av 1960-talet intensifierade Sverige arbetet med att internationalisera den högre utbildningen och forskningen. I UKÄ:s (Universitetskanslersämbetet) utredning från 1974 framhålls att:

”Utbildningsväsendet måste ha som en uppgift att främja internationell förståelse och samverkan och bidra till strävandena att lösa globala problem”.²

Enligt rapporten bidrar en internationaliserad utbildning till öppenhet och respekt för andra folk och kulturer och förbereder för en yrkesverksamhet med ökade internationella inslag.³ I en rapport från Högskoleverket bekräftas det att utlandsstudier är positivt såväl för samhällsutvecklingen som för den enskilda studenten.⁴

Det är framförallt två faktorer som starkt bidragit till att internationaliseringsarbetet vid landets högskolor har blivit mer omfattande: Sveriges inträde i EU:s högskoleprogram Erasmus (1992) och möjligheten att få studiemedel för utlandsstudier.⁵ Internationella sekretariat vid samtliga högskolor och universitet, organisation av kurser på engelska och system för tillgodoräknande av internationella studier är exempel på åtgärder som medverkat till att öka antalet studenter som studerar och lärare som undervisar utomlands. Det totala antalet svenska studenter som läser utomlands har mer än tredubblats under en tioårsperiod. Majoriteten av studenterna läser utomlands på egen hand, s.k. *freemovers*, och en mindre del inom ett utbytesprogram. Även antalet utländska medborgare som studerar i Sverige ökar kraftigt, vilket har lett till att Sverige idag räknas till ett av de länder i världen som har högst andel utländska studenter i utbildningssystemet.⁶

Erasmus, som stöder student- och lärarutbyte mellan EU:s medlemsstater och kandidatländer, är det största programmet för utbytesstudier i Europa. Det totala deltagandet i Erasmus, av såväl studenter som lärare, ökar för varje år. Sverige, tillsammans med Norge, Finland, Nederländerna och Storbritannien, har dock visat ett vikande intresse vad det gäller studentutbytet inom Erasmus under de senaste fyra åren. Läsåret 1999/00 syntes för första gången en nedgång i antalet utresande Erasmusstudenter.⁷ Be- träffande lärarutbyte ligger Sverige i linje med den europeiska trenden,

vilket innebär att antalet svenska lärare som deltar i Erasmus ökar långsamt. Mellan läsåren 1997/98 och 2000/01 steg antalet svenska lärare som åker till ett annat europeiskt land för att undervisa från 294 till 421.⁸

Syfte och frågeställningar

I propositionen *Den öppna högskolan*⁹ understryker regeringen att internationaliseringen av den högre utbildningen är en viktig del av Sveriges utbildningspolitik. Regeringen bedömer därför att "den internationella rörligheten bland studenter, doktorander, lärare och annan personal inom högskolan bör öka".¹⁰ I samma proposition uppmärksammar regeringen det minskande antalet svenska studenter och det förhållandevis låga antalet lärare som deltar i Erasmus. I regleringsbrevet för budgetåret 2002 gavs Internationella programkontoret i uppdrag av regeringen att:

".../ göra en analys av orsakerna till det minskande antalet svenska studenter samt det relativt låga antalet svenska lärare som deltar i utbytesverksamheten inom Erasmus. Dessutom skall Programkontoret föreslå åtgärder i syfte att främja en ökad medverkan av dessa grupper inom ramen för delprogrammet."¹¹

Utifrån uppdraget har Programkontoret formulerat ett antal frågeställningar relaterade till student- respektive lärarutbyte:

Studentutbyte:

- Vilka skäl finns för studenter att bedriva respektive att inte bedriva utlandsstudier?
- Vad upplever studenter som viktigt när det gäller utlandsstudier?
- Hur upplever studenter det egna lärosätets information kring utlandsstudier?

Lärarytbyte:

- Vilka skäl finns för lärare att delta respektive inte delta i internationellt lärarytbyte?
- Vad upplever lärare som viktigt när det gäller internationellt lärarytbyte?
- Hur upplever lärare det egna lärosätets information kring internationellt lärarytbyte?

Frågeställningarna besvaras huvudsakligen genom två enkäter riktade mot studenter och lärare vid fem högskolor och universitet i Sverige. Vidare har *Socrates Institutional Coordinator*, hädanefter *Erasmusansvarig*, vid samtliga svenska lärosäten fått besvara en enkät¹² om lärosätets internationella arbete, som ett komplement till tidigare narrativ rapportering till

Programkontoret om Erasmus.¹³ Utöver enkäterna har ett antal relevanta aktörer konsulterats. I den sammanfattande diskussionen belyses även frågan om vilka omvärldsfaktorer som kan ha påverkat deltagandet av studenter och lärare inom Erasmus. Enkätundersökningen diskuteras i avsnittet *Genomförande*.

Bakgrund

Erasmus

EU-programmet Erasmus, *European Community Action Scheme for the Mobility of University Students*, startade 1987 efter att ha föregåtts av den tioåriga pilotverksamheten *Joint Study Programme (JSP)*. Syftet med Erasmus var att skapa ett mer omfattande samarbete inom högre utbildning mellan EG-länderna. Som namnet antyder utgjorde studentutbyte från början kärnan av programmet. Tillgodoräknande, d.v.s. att utländska studiemeriter överförs till utbildningen vid hemuniversitetet, är ett annat kännetecken för Erasmusprogrammet. Ett system för att underlätta tillgodoräknande mellan olika europeiska universitet, ECTS (*European Credit Transfer System*), utvecklades i ett pilotprojekt under Erasmus första år och blev 1995 en integrerad del av programmet.

Erasmus organiserades till en början genom samarbetsnätverk för olika ämnesområden, *Inter-university Cooperation Programmes*, ICP. Systemet innebar att lärare och administratörer inom nätverket träffades regelbundet vid speciella nätverksmöten under vilka man diskuterade frågor som rörde samarbete inom nätverket inklusive studentutbyten. Dessa nätverksmöten finansierades med medel från kommissionen. Nätverken antogs vara en lämplig form för att stimulera och underlätta studentutbytet i den första fasen av programmet.¹⁴

Erasmus blir en del av Sokrates

År 1995 skapades ett åtgärdsprogram inom utbildningsområdet, *Sokrates*. Den första fasen av programmet; Sokrates I, varade 1995–1999. Genom Sokrates ville man samla flera utbildningsprogram under ett paraply för att kunna åstadkomma större administrativ effektivitet och synergieffekter mellan de olika programmen.

Erasmus kom att ingå som ett av delprogrammen under Sokrates. Ansvaret för administrationen av programmet flyttades nu från ICP-nätverken¹⁵ mellan högskolornas institutioner till den centrala administrationen vid högskolor och universitet; d.v.s. till internationella kanslier eller motsvarande. Vid varje lärosäte utses en Erasmusansvarig som samordnar verksamheten. Den nya organisationen innebar att det numera är universitet och högskolor som deltar i programmet som skriver en ansökan om medel för aktivi-

teter inom Erasmus. Då ansökan är beviljad av Europeiska kommissionen upprättas ett universitets- och högskoleavtal, *Institutional Contract (IC)* mellan kommissionen och respektive lärosäte. Avtalets bas är ett s.k. *European Policy Statement*, en redogörelse för högskolans strategi för det europeiska samarbetet. I avtalet ingår även bilaterala avtal om student- och lärartutbyte och andra samarbetsaktiviteter.

I och med att Erasmus blev en del av Sokrates har programmet utökats successivt till att förutom studentutbyte, även omfatta lärartutbyte, kursutvecklingsprojekt, intensivprogram och tematiska nätverk. De nya delarna av Erasmus riktar sig framförallt till lärare inom högskolan. Syftet med aktiviteterna är bl.a. att även studenter som inte deltar i utbyten skulle kunna få del av en europeisk dimension i sin högskoleutbildning.

Diploma Supplement (DS) är en bilaga till examensbeviset som beskriver studentens aktuella utbildning och förklarar dess innebörd och kontext. DS ska underlätta tillgodoräknande och igenkännande av examensbeviset mellan olika europeiska länder. ECTS är ett välkänt system för tillgodoräknande i Sverige och används i någon form vid samtliga lärosäten. Få högskolor idag tillämpar dock DS, men det finns en stark samstämmighet att DS borde utvecklas.¹⁶ I linje med bl.a. Bolognadeklarationen och Lissabonkonventionen har regeringen fr.o.m. 1 januari 2003 beslutat att införa DS vid samtliga svenska lärosäten.

Erasmus idag

Den andra fasen av Sokrates (Sokrates II) sträcker sig från 2000 till 2006. De fem målen med programmet är att: öka den europeiska dimensionen i utbildningen på alla nivåer, att ge bättre kunskaper i europeiska språk, att främja samarbete och utbildning på utbildningens alla områden, att uppmuntra till innovation av utbildningen, samt att främja lika möjligheter i utbildningens alla sektorer.¹⁷ Programmet består idag av åtta delprogram som sträcker sig från förskola till forskarnivå. Sokrates I avslutades med en utvärdering av programmet.¹⁸ Sokrates II utvärderas under programmets gång och medlemsländerna ska i detta syfte inkomma med en nationell rapport till Europeiska kommissionen i september 2003.

Erasmus består idag av de aktiviteter som nämndes i föregående avsnitt. Studentutbyten upptar en betydande del av programmets budget. Mellan åren 1995–1999 användes hälften av budgeten till utbytesstipendier för studenter.¹⁹ Organisationen och administrationen av Erasmus idag är i huvudsak densamma som beskrivits under Sokrates I. Under senare år har dock en gradvis decentralisering av det administrativa ansvaret för programmet påbörjats; från kommissionen till de nationella kontoren i varje deltagarland. I beslutet om att inrätta Sokrates II fastställdes att decentraliseringen ska fortsätta. Vid sidan av det befintliga ansvaret för beslut om fördelning av medel för studentutbyte fick de nationella kontoren således motsvarande uppgift beträffande lärartutbyte. Från läsåret 2003/04 överförs även an-

svaret för fördelning av medel för att organisera mobilitet (*Organisation of Mobility, OM*).

Antalet länder som deltar i Erasmus har ökat från 12 vid programmets början till 30 idag. De länder som deltar är EU:s 15 medlemsstater, EFTA-länderna: Island, Liechtenstein och Norge, de tio kandidatländerna, samt Cypern och Malta. Turkiet förväntas ingå i programmet tidigast 2004. Kandidatländerna Tjeckien, Ungern, Polen, Rumänien och Slovakien deltog för första gången i Erasmus ansökningsomgången 1998/99. Läsåret därefter tillkom Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, och Slovenien.

För att vara berättigad att delta i Erasmus som lärare eller student krävs det att det finns ett avtal mellan det sändande och mottagande lärosätet. Studenten ska vidare ha studerat minst ett år på högskolenivå och vara heltidsstuderande. Programmet ger studenter möjlighet att studera i ett annat deltagarland under tre till tolv månader. Studenten garanteras att utlandsstudierna tillgodoräknas av heminstitutionen och får ett mindre stipendium som kan kompletteras med studiemedel. Stipendiet är avsett att täcka skillnaderna i levnadskostnad mellan hem- och värdland. Europeiska kommissionen kan även bekosta en kurs i det språk som talas i studielandet. Kurserna, *Intensive Language Preparation Courses*, ILPC, ges i länder där mindre utbredda europeiska språk talas.²⁰

Lärarna ges möjlighet att undervisa vid en partnerinstitution under en period av en vecka, eller minst åtta föreläsningstimmar, upp till en termin (sex månader). På samma sätt som för studenten, får läraren ett stipendium som ska täcka en del av extra kostnader som uppstår vid undervisning utomlands.²¹ Som tidigare nämnts är det ett grundkrav för att kunna få ett Erasmusstipendium att det finns ett existerande samarbetsavtal mellan två lärosäten. Arbetet med att initiera nya avtal kan underlättas genom medel för förberedande besök som finns tillgängligt i Erasmusprogrammet inom ramen för IC. Tio procent av det bidrag högskolan får för att organisera utbytesverksamhet får användas till finansiering av förberedande besök.²²

Tidigare undersökningar

I detta avsnitt ges en kort beskrivning av för rapporten relevant teoretiskt material.

I Högskoleverkets rapport från 1999 behandlas bl.a. frågan om hur studenter upplever utlandsstudier (före, under och efter studieperioden utomlands).²³ Studien baseras på enkätsvar dels från studenter som studerat utomlands på egen hand, dels från studenter som studerat inom ramen för ett utbytesprogram. På frågan om motiven bakom utlandsstudierna uppger största delen av båda grupper följande skäl: att få möjlighet att utvecklas som person, att förbättra språkkunskaperna och att få ökad kunskap om en annan kultur.²⁴ Båda grupperna av studenter anser att utlandsstudierna

har varit övervägande positiva. De negativa aspekterna rör administration och vägledning i studielandet. En majoritet av studenterna beskriver utlandsstudierna som en lärorik och utvecklande tid, framförallt på det personliga planet. Utlandsstudiernas påverkan på det fortsatta valet av studier och val av yrke var jämförelsevis mindre enligt undersökningen.

I Europeiska kommissionens utvärdering av Sokrates I ingår en enkätundersökning om studentmobiliteten inom Erasmus på europeisk nivå. Undersökningen genomfördes läsåret 1998/99. I enkäten, som riktar sig till f.d. Erasmusstudenter, ställs bl.a. frågan varför studenter väljer att studera inom Erasmus. De främsta motiven som studenterna uppger är möjlighet utveckla språkkunskaper, möjlighet att utvecklas som person, samt möjlighet till akademisk erfarenhet i ett annat land. Rangordningen av motiven sammanfaller i huvudsak med svenska studenters motiv till utlandsstudier som nämnts ovan.²⁵

I samma utvärdering redovisas resultaten från en enkätundersökning om lärares erfarenhet av lärarutbyte inom Erasmus som genomfördes vid samma tidpunkt. Lärare fick ange problem de upplevt i samband med sin utlandsvistelse. Ett antal faktorer som försvårar för lärare att delta i Erasmus framkom. Det största problemet ansågs vara att det ekonomiska bidraget från EU-kommissionen är för lågt. Därefter framhölls tung arbetsbörda vid förberedelsen av utlandsvistelsen, svårigheter att avbryta undervisning, forskning och andra aktiviteter vid hemuniversitetet samt problem med att hitta en ersättare under utlandsperioden.

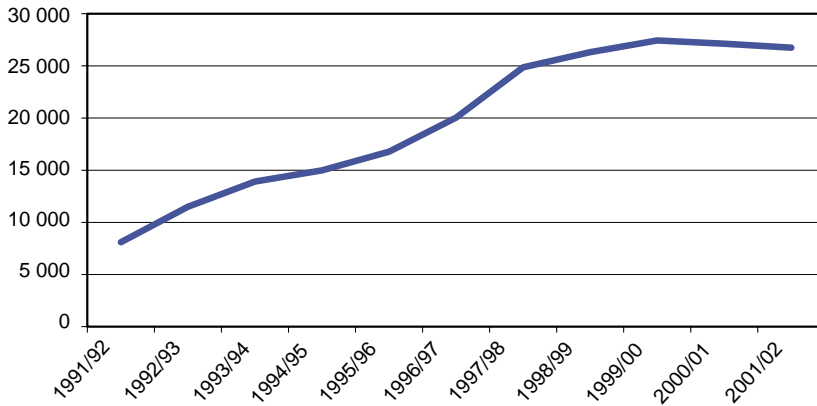
Nationella skillnader i hur lärarna upplevde förberedelserna av utlandsvistelsen framkom även i undersökningen. Svenska och brittiska lärare upplevde generellt sett fler hinder än t.ex. italienska och franska lärare. Det hinder som svenska lärare oftast återkom till i jämförelse med andra svarande var svårigheter att avbryta undervisning eller forskning vid heminstitutionen. Svenska lärare var även den grupp som i störst utsträckning uppgav sociala skäl/familjeskäl som ett problem i samband med undervisningsperioden utomlands.²⁶ Undersökningen genomfördes även 1990/91 bland lärare som deltar i lärarutbyte inom Erasmus. Resultatet visar att lärare upplevde samma problem i liknande grad i samband med lärarutbytet vid denna tidpunkt, vilket indikerar att förhållandena för lärare som deltar i lärarutbyte inom Erasmus inte har förbättrats.²⁷

Utlandsstudier

Som framgår av figuren nedan har det totala antalet svenska studenter som uppstår studiemedel för studier utomlands ökat markant under en tioårsperiod. De senaste två åren syns en liten minskning.

74, 5 procent av studenterna läste utomlands på egen hand under 2000/01 och 25, 7 procent inom ett utbytesprogram.²⁸

Figur 1 Antal utresande studenter på eftergymnasial nivå med studiestöd 1991–2002

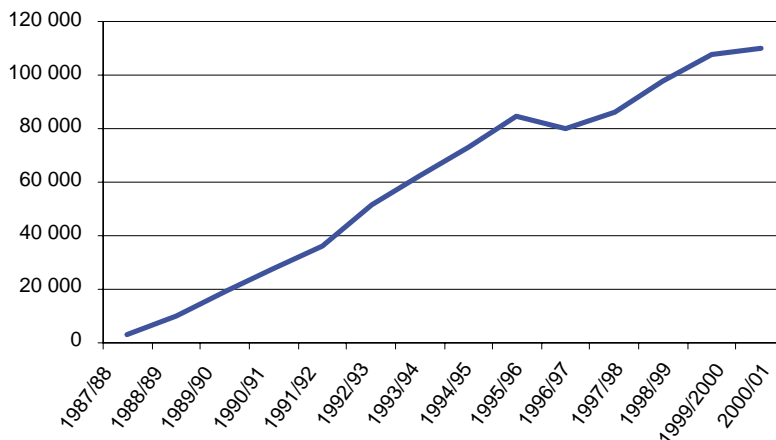
Källa: Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Majoriteten av de utresande studenterna väljer att studera i Europa. Statistik från 2001/02 visar att 55 procent av de utresande studenterna valde att studera i något av EU:s medlemsländer, 20 procent Nordamerika och 10 procent Oceanien.²⁹

Utveckling av det totala deltagandet i Erasmus

Det totala deltagandet av studenter respektive lärare inom Erasmus har ökat kraftigt sedan programmets början. Studentdeltagandet framgår av figuren nedan.

Figur 2 Antal Erasmusstudenter inom Europa 1987–2001

Källa: Europeiska kommissionen.

Läsåren 1999/00 och 2000/01 visade kandidatländerna störst ökning av antalet utresande studenter inom Erasmus. Även i Spanien, Italien och Luxemburg ökade antalet utresande studenter. I Sverige, liksom i Norge, Finland, Nederländerna och Storbritannien såg man däremot en nedgång av antalet utresande studenter under samma period.

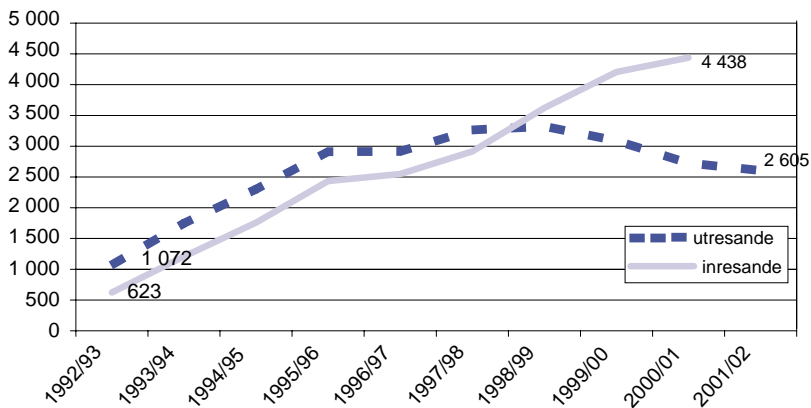
Ökningen av antalet lärare som deltar i Erasmus har varit störst under de senaste fyra åren. Antalet utresande lärare som reser till ett annat europeiskt land för att undervisa har stigit från 7.797 under 1997/98 till 11.328 under 2000/01.³⁰ På samma sätt som inom studentmobiliteten skedde den största ökningen 1998/99 då kandidatländerna för första gången deltog i programmet. Mellan läsåren 1999/00 och 2000/01 kan man se en tydlig ökning av antalet utresande lärare i de flesta länder, inklusive Sverige. De länder, förutom kandidatländerna, i vilka lärarmobiliteten har ökat mest är Tyskland, Frankrike, Spanien och Belgien. I ett fåtal länder har antalet lärare som väljer att undervisa utomlands inom Erasmus minskat. Storbritannien, Grekland, Irland och Nederländerna tillhör de länder som uppvisar en sådan tendens.

Utvecklingen av det svenska deltagandet i Erasmus

Studentmobilitet

Som framgår av figuren nedan ökade antalet utresande svenska studenter inom Erasmus under Sveriges första sju år i programmet. Antalet utresande studenter sjunker för första gången 1999/00. Under samma läsår överstiger antalet inresande studenter antalet utresande.³¹

Figur 3 Inresande och utresande studenter 1992–2002

*Uppgifterna för 2001/02 baseras på interimdata från universiteten och högskolorna.
Källa: Europeiska kommissionen och Internationella programkontoret (läsåret 2001/2002).

Nedgången har fortsatt och Sverige är idag det land som har den största minskningen av antalet utresande Erasmusstudenter i Europa. Minskningen är störst inom åldersgruppen 19–24 år.³² Trots minskningen låg Sverige läsåret 2000/01 över det totala genomsnittet av antalet Erasmusstudenter, i förhållande till den totala studentpopulationen.³³

Student- och lärarutbyten inom Erasmus regleras genom bilaterala avtal. Alla tillgängliga platser inom avtalen utnyttjas inte. Läsåret 2000/01 utnyttjades endast 35 procent av platserna för svenskt studentutbyte inom programmet.³⁴

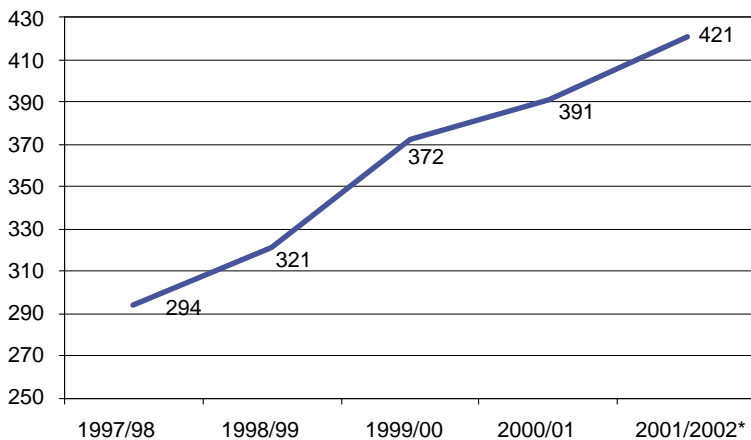
Enligt statistik från 2000/01 åker svenska studenter främst till Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Spanien och Nederländerna. Studenterna åker i minst utsträckning till kandidatländerna. De inresande studenterna kommer i första hand från Tyskland, Frankrike, Spanien, Italien och Nederländerna.³⁵

Studenter som läser företagsekonomi utgör den största gruppen bland svenska Erasmusstudenter. Därefter följer studenter som läser ingenjörsvetenskap/teknologi, samhällsvetenskap, medicin (inklusive vård) och juridik. Lärarutbildningen är ett av de mest underrepresenterade ämnesområdena inom Erasmus. Majoriteten av de svenska Erasmusstudenterna är under 25 år (65 procent). Drygt två av tre studenter som läser utomlands inom Erasmus är kvinnor.³⁶

Läramobilitet

Som tabellen nedan visar, ökar antalet svenska lärare som deltar i Erasmus. Andelen utresande lärare är emellertid liten och lärarna väljer ofta korta utlandsvistelser. De allra flesta lärarutbyten är en vecka eller kortare. Läsåret 2000/01 var antalet lärare som kommer till Sverige för att undervisa inom ramen för Erasmus något fler än antalet utresande (427 jämfört med 391).³⁷

Figur 4 Utresande lärare 1997–2002

*Uppgifterna för 2001/02 baseras på interimdata från universiteten och högskolorna.
Källa: Europeiska kommissionen och Internationella programkontoret (läsåret 2001/2002).

Liksom inom studentutbytet utnyttjas inte alla tillgängliga platser inom de svenska högskolornas Erasmusavtal. Lsåret 2000/01 utnyttjades endast en av tre platser för svenskt lärarutbyte inom Erasmus.³⁸

De svenska lärarna väljer främst att åka till Storbritannien, Tyskland, Spanien, Frankrike och Nederländerna.³⁹ Majoriteten av de inresande lärarna kommer från Storbritannien, Tyskland, Nederländerna, Belgien och Spanien.⁴⁰

Den största andelen av lärarna som deltar i Erasmus är män över 50 år inom ämnesområdet medicin och vård. Tre av fem lärare är över 50 år och lika många är män. Efter medicin och vård representerar lärarna främst ämnesområdena samhällsvetenskap, lärarutbildning, företagsekonomi och ingenjörsvetenskap/teknik.⁴¹

Genomförande

Som nämnts utgår undersökningen från följande frågeställningar relaterade till student- respektive lärarutbyte:

Studentutbyte:

- Vilka skäl finns för studenter att bedriva respektive inte bedriva utlandsstudier?
- Vad upplever studenter som viktigt när det gäller utlandsstudier?
- Hur upplever studenter det egna lärosätets information kring utlandsstudier?

Lärarutbyte:

- Vilka skäl finns för lärare att delta respektive inte delta i internationellt lärarutbyte?
- Vad upplever lärare som viktigt när det gäller internationellt lärarutbyte?
- Hur upplever lärare det egna lärosätets information kring internationellt lärarutbyte?

I den sammanfattande diskussionen belyser vi även frågan om vilka omvärldsfaktorer som kan ha påverkat deltagandet av studenter och lärare inom Erasmus.

Den huvudsakliga delen av undersökningen är baserad på enkätsvar från tre målgrupper; studenter, lärare och Erasmusansvariga. Studenter och lärare vid fem universitet och högskolor har fått besvara en enkät om utlandsstudier respektive internationellt lärarutbyte.⁴² Vidare har Erasmusansvariga vid samtliga svenska lärosäten fått besvara en enkät⁴³ om lärosätets internationella arbete, som ett komplement till en tidigare narrativ rapportering till Programkontoret om Erasmus.⁴⁴ Erasmusansvariga har tillfrågats för att de genom sin befattning anses ha en god uppfattning om vad som kan påverka deltagandet i programmet. De lärosäten som tillfrågats och besvarat student- och lärarenkäterna är: Göteborgs universitet, Luleå tekniska universitet, Karolinska institutet, Karlstads universitet, Uppsala universitet och Högskolan Kristianstad. Lärosätena representerar olika ämnesinriktning, storlek och geografiskt läge. De är även representerade i Programkontorets referensgrupp för Erasmus.

Svarsfrekvensen för samtliga enkäter bedöms som god (undantaget Karlstad). Resultatet analyseras utifrån sin helhet och ingen redovisning kommer att göras för enskilda lärosäten.

Projektorganisation

Analysarbetet påbörjades i februari 2002 och avslutades i september samma år. Analysen har genomförts av en projektgrupp.⁴⁵ I projektgruppen består, förutom medlemmar från Programkontoret, även av en representant från Högskoleverket. Därutöver har Programkontorets referensgrupp för Erasmus,⁴⁶ *Sveriges Förenade Studentkårer (SFS)* och Programkontorets partnerorganisation i Norge: *Senter for internasjonalt universitetssamarbeid* (SIU) konsulterats. Referensgruppen är ett rådgivande organ för programmet med syfte att i dialog med högskolan utveckla verksamheten. Representanterna i gruppen är Erasmusansvariga vid sina respektive lärosäten: Göteborgs universitet,⁴⁷ Luleå tekniska universitet, Karolinska institutet, Karlstads universitet, Uppsala universitet och Högskolan Kristianstad.

Datainsamling

Det huvudsakliga materialet som bildar underlag för undersökningen består av tre olika enkäter. Utöver enkätmaterialet bygger analysen på information från narrativa rapporter (se nedan), befintlig statistik, propositioner, utredningar och andra för rapporten relevanta dokument.

Student- och lärarenkäterna består till största delen av slutna frågor och en mindre del öppna frågor.⁴⁸ Respondenterna har inledningsvis fått besvara ett antal frågor om sin bakgrund: kön, ålder, ämnesområden etc. Frågan om man har eller ska studera/undervisa utomlands eller inte har studerat/undervisat utomlands har även ställts. Vidare har respondenterna fått ange skäl till att delta respektive inte delta i utlandsstudier/internationellt lärarutbyte samt kommentera vad de anser är viktigt när det gäller utlandsstudier/internationellt utbyte. Slutligen har frågor kring lärosätets internationella arbete besvarats.

I den årliga slutrapporteringen om student- och lärarmobilitet inom Erasmus (*Final Report*) som *Erasmusansvariga* lämnar till Programkontoret ingår en narrativ del. Områden som berörs i den narrativa delen av rapporten är bl.a. problem och förslag till förbättringar av programmet samt genomförda informationsaktiviteter. För att få en så omfattande bild som möjligt av arbetet med Erasmus och hitta tänkbara orsaker till den aktuella problemställningen ombads Erasmusansvariga att utöver den narrativa rapporten lämna kompletterande uppgifter i en enkät om internationaliseringsarbetet vid lärosätet.⁴⁹ Erasmusansvariga fick bl.a. besvara frågor om studenters och lärares intresse för utlandsstudier respektive internationellt lärarutbyte samt frågor kring det administrativa och strategiska internationella arbetet.

Urval

Som tidigare nämnts är målgruppen för enkäterna studenter och lärare vid fem universitet och högskolor, samt Erasmusansvariga vid samtliga svenska lärosäten. Studentenkäterna från Karlstads universitet har inte kunnat tas med p.g.a. bristande underlag. Urvalet för student- och lärarenkäterna är inte representativt för student- och lärarpopulationen som helhet.⁵⁰

I urvalet har utredningen valt att inte begränsa studien till enbart studenter och lärare som deltar eller har deltagit i Erasmusutbyte. Genom att välja att inte enbart ställa frågor till denna grupp, avsåg vi att kunna nå även de studenter och lärare som hittills inte studerat/undervisat utomlands. Detta för att undersöka skälen till varför man hittills inte har studerat/undervisat utomlands och därmed eventuellt valt bort studier/undervisning inom ramen för Erasmus. Metoden ger även goda möjligheter till ett kvantitativt urval där goda möjligheter ges att fånga in alla studenters och lärares synpunkter på utlandsstudier/undervisning utomlands och identifiera skäl till att inte studera/undervisa utomlands som kan härledas eller inte härledas till Erasmusprogrammets särart.

Beträffande studenterna innefattar den tillfrågade gruppen således studenter som studerat utomlands genom studentutbyte, på egen hand, samt studenter som inte studerat utomlands. På motsvarande sätt innefattar studien lärare som ska eller har undervisat utomlands, samt lärare som inte har undervisat utomlands.

Termen *utlandsstudier* har genomgående använts för studenter. Frågeställningarna har formulerats utifrån enkätfrågorna. I lärarenkäten har termen *internationellt lärarutbyte* använts eftersom det är en vedertagen term i sammanhanget.

För *studentenkäten* gjorde Programkontoret ett urval där man valde att tillämpa följande urvalskriterier:

- Heltidsstudenter.
- Studenter som läser sin sjätte termin eller högre.

Med urvalskriterierna förväntades man nå studenter som haft möjligheten att välja utlandsstudier, (jfr kap 3 – kriterier för Erasmusedtagande), vilket antogs generera två grupper av studenter. I rapporten kommer dessa grupper att benämnas som *Grupp 1* och *Grupp 2*:

- 1) Studenter som ska studera eller har studerat utomlands (*Grupp 1*).
- 2) Studenter som inte har studerat utomlands (*Grupp 2*).

Målgrupp för *lärarenkäten* är anställda lärare vid de fem lärosätena. Även här gjordes ett urval enligt kriteriet: lärare med undervisning i sin tjänst och därmed presumtiva för lärarutbyte.

Liksom för studenterna förväntades man nå två grupper:

- 1) Lärare som har undervisat eller ska undervisa utomlands (*Grupp 1*).
- 2) Lärare som inte undervisat utomlands (*Grupp 2*).

Enkätdistribution

Utskicket begränsades till 1.000 studentenkäter och 300 lärarenkäter. Enkäten till Erasmusansvariga skickades till samtliga 38 Erasmusansvariga i landet. Student- och lärarenkäten fördelades procentuellt efter antal registrerade studenter ht 2000 respektive antal heltidsekvivalenter av lärare år 2000 vid de berörda lärosätena.⁵¹

Tabell 1 Antal fördelade student- och lärarenkäter per lärosäte

Lärosäte	Studenter	Lärare
Högskolan Kristianstad	118	21
Karlstads universitet	177 (0)	38
Karolinska institutet	110 (165)	65 (70)
Luleå tekniska universitet	172 (200)	50
Uppsala universitet	423	126
Summa	1 000 (906)	300 (305)

- Inom parentes anges det faktiska antalet utdelade enkäter där avvikelser från fördelningen förekommer.

Av Tabell 1 framgår hur många av de 1 000 studentenkäterna, respektive 300 lärarenkäterna som varje lärosäte hade att distribuera. Erasmusansvariga vid de fem lärosätena ansvarade för distributionen av *student- och lärarenkäterna*. Enkäterna, tillsammans med instruktioner⁵² från Programkontoret, skickades elektroniskt till Erasmusansvariga. De distribuerade sedan enkäterna i pappersform utifrån den kvot som anges i tabell 1 samt efter de urvalskriterier som nämnts under 3.2.1.

Studentenkäten distribuerades i anslutning till undervisningstillfällena och samlades in vid samma tillfälle, medan *lärarenkäten* skickades ut via internpost. Erasmusansvariga ombesörjde att de besvarade enkäterna åter-sändes till Programkontoret.

Den tredje enkäten, till landets *Erasmusansvariga*, distribuerades elektroniskt från Programkontoret. Två påminnelser via e-post gick ut.

Svarsfrekvens

Tabell 2 Svarsfrekvens enkäter

Målgrupp	Antal utdelade enkäter	Svarsfrekvens	Svarsfrekvens %
Studenter	906	593	65%
Lärare	305	168	55%
Erasmusansvariga	38	24	63%

- För att se svarande lärosäten gällande Erasmusansvarigas enkät hänvisas till bilaga 6.

Utifrån ett tillfredställande urval och en god svarsfrekvens (se tabell 2 ovan) bedömer Programkontoret att underlaget är tillräckligt för att kunna bearbeta och analysera materialet. Notera att svarsfrekvensen är beräknad på antalet utdelade enkäter och att Karlstads universitet därför inte är medräknat när det gäller studentenkäterna.

Resultatredovisning

Som svar på frågan om skäl att studera/undervisa utomlands respektive skäl att inte studera/undervisa utomlands fick respondenterna gradera ett antal påståenden med hjälp av svarsalternativen *Instämmer i hög grad*, *Instämmer*, *Instämmer delvis*, *Instämmer ej* och *Vet ej*. För att kunna rangordna skälen och få en mer överskådlig resultatpresentation har vi valt att sammanslå de tre första alternativen till *Instämmer*. Samma sak gäller frågan om vad respondenterna anser är viktigt med utlandsstudier respektive internationellt lärarutbyte, där svarsalternativen *Mycket viktigt* och *Viktigt* sammanslagits till *Viktigt* och *Mindre viktigt* och *Ej viktigt* till *Ej viktigt*.

Resultatpresentationen är indelad i tre delar. Först presenteras resultatet för studenter, därefter lärare och sist Erasmusansvariga. Därefter följer en diskussion av resultatet samt slutsatser och förslag.

Studenterna och deras svar

Nedan beskrivs de svarande studenterna utifrån de frågor som ingår i enkätens första del.⁵³ Därefter följer en presentation av svaren för resterande enkätfrågor. Enkätsvaren presenteras utifrån de frågeställningar som formulerats, samt i enlighet med indelningen Grupp 1 och Grupp 2.

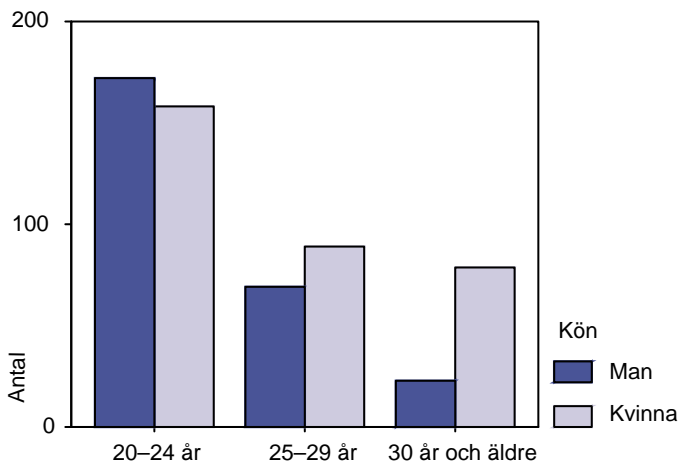
Studenterna

Studenterna beskrivs utifrån ålder och kön, om de läser fristående kurs eller program, vilken högskoleutbildning de läser och vilket ämnesområde de tillhör. De är också tillfrågade om vilka erfarenheter de har av utlandsstudier och i de fall de har sådana har de fått ange land samt eventuellt utbytesprogram.⁵⁴

Ålders- och könsfördelning

593 studenter har svarat på enkäten varav 55 procent är kvinnor och 45 procent män. 56 procent är mellan 21 och 24 år och 27 procent är mellan 25 och 29 år. 17 procent av studenterna ingår i den äldre åldersgruppen.

Figur 5 Köns- och åldersfördelning bland studenter (antal)

- Bortfall: Kön 0,2 procent, Ålder 0 procent.

Som åskådliggörs i figuren är könsfördelningen i den lägsta åldersgruppen mycket jämn, 52 procent män och 48 procent kvinnor. I den mellersta gruppen är 56 procent kvinnor respektive 77 procent i den äldsta gruppen.

Högskoleutbildning och ämnesområde

De svarande studenterna studerar nästan uteslutande inom grundutbildningen. En majoritet läser inom ett utbildningsprogram. Endast 6 procent läser fristående kurser och 2 procent bedriver doktorandstudier.

Tabell 3 Ämnesområde i procent

Beteende-/Samhällsvetenskap	2
Ekonomi/Juridik	8
Humaniora	12
Konst	1
Medicin/Vårdvetenskap	25
Naturvetenskap	16
Pedagogik	7
Teknik/Data	27
Annat	2
Totalt	100

- Fråga: Inom vilket ämnesområde har du läst flest poäng?
- Borrfall: 0,3 procent.

Som framgår av tabellen ovan läser ungefär hälften av studenterna utbildningar inom teknik och data samt medicin- och vårdvetenskap.

Studenters erfarenheter av utlandsstudier

Tabell 4 Studier utomlands på högskolenivå i procent

Ja	11
Ja, och jag har ansökt om att åka igen/tilldelats plats	1
Nej, men jag har ansökt om/tilldelats plats	5
Nej	83
Totalt	100

- Fråga: Har du studerat utomlands minst tre månader på högskolenivå?
- Borrfall: 0 procent.

Endast 17 procent av studenterna har studerat utomlands eller ansökt om/tilldelats plats (Grupp 1). Cirka hälften är män och hälften kvinnor. Hela 83 procent har inte studerat utomlands (Grupp 2) och inte heller ansökt om/tilldelats plats. Av dessa är knappt en tredjedel män och drygt två tredjedelar kvinnor.

Val av land och utbytesprogram

Drygt hälften av studenterna har förlagt eller kommer att förlägga sin utlandsvistelse i ett EU-land. Därefter har flest studenter studerat i Nordamerika och Australien/Oceanien. Ett fåtal har studerat i Norden,

Afrika/Asien och i övriga Europa. Ingen student har åkt till Mellan-/Sydamerika. Av de studenter som motiverat sitt val av land har några skrivit: "jag vill praktisera språket i landet", "jag har varit där förut och trivs bra" och "det är ett obligatoriskt inslag i min utbildning". Noterbart är att en av sex studenter som har studerat utomlands eller har ansökt om/tilldelats plats (Grupp 1) har studerat utomlands mer än en gång.

Merparten av studenterna i Grupp 1 har åkt eller ska åka genom ett utbytesprogram, av vilka en majoritet har valt att resa genom Erasmus. Några studenter har rest genom Nordplus eller andra program som t.ex. MSF, Tempus och Linnaeus-Palme. Flera studenter har inte angett utbytesprogram vilket i några fall beror på att de inte vet själva. Andra studenter har deltagit i utbyten i Europa inom sin utbildning som har varit kortare än tre månader och därmed för korta för att räknas som ett Erasmusutbyte.

Sammanfattning

Studentgruppen har en relativt jämn könsfördelning med en övervikt av yngre studenter, av vilka majoriteten läser på ett utbildningsprogram inom teknik och data samt medicin- och vårdvetenskap. En sjättedel av studenterna har studerat eller ska studera utomlands varav de flesta i ett EU-land och genom Erasmusprogrammet.

Skäl att studera utomlands

Grupp 1 (103 studenter) har svarat på frågan av vilket/vilka skäl de valt att studera utomlands. Respondenterna har fått gradera ett antal givna påståenden med hjälp av svarsalternativen *Instämmer i hög grad*, *Instämmer*, *Instämmer delvis*, *Instämmer ej* och *Vet ej*. Påståendena är rangordnade med de främsta skälen överst i tabellen.

Tabell 5 Skäl för studenter att studera utomlands angivet i procent

Skäl	Instämmer	Instämmer ej	Vet ej
Jag vill förbättra mina språkkunskaper	100	–	–
Jag vill uppleva en annan kultur	99	1	–
Jag är intresserad av det aktuella landet	98	2	–
Jag vill utvecklas på ett personligt plan	97	2	1
Jag vill förbättra mina möjligheter på arbetsmarknaden	94	6	–
Jag vill bekanta mig med en annan universitets-/utbildningskultur	91	9	–
De kurser jag är intresserad av finns inte vid mitt hemuniversitet	30	65	5
Annat skäl (öppen fråga)	12 procent har svarat		

- Fråga: Av vilket/vilka skäl har Du valt att studera på högskolenivå utomlands?
- Bortfall: Mellan 0,2 procent och 1,2 procent.

Som framgår av tabellen ovan är de fem främsta skälen för studenterna att studera utomlands på högskolenivå att förbättra sina språkkunskaper, uppleva en annan kultur, intresse för det aktuella landet, vilja att utvecklas på ett personligt plan och vilja att förbättra mina möjligheter på arbetsmarknaden. Att kurserna som man är intresserad av inte finns vid hemuniversitetet verkar inte vara ett skäl för studenter att studera utomlands.

Studenterna har även fått ange egna skäl till varför de valt att studera utomlands. Skäl som nämns är att utlandsstudierna ingår som en obligatorisk del i studierna eller att man har ett specifikt syfte med vistelsen som att t.ex. utöva vintersport eller att besöka flickvännen. Andra skäl som nämns är att det helt enkelt är kul och att det är skönt att komma ifrån den gråa vardagen för ett tag.

Sammanfattning

De studenter som valt att studera utomlands har fått ta ställning till ett antal tänkbara skäl. De främsta skälen förefaller vara:

- De vill förbättra sina språkkunskaper.
- De vill uppleva en annan kultur.
- De har ett intresse för landet.
- De vill utvecklas på ett personligt plan.
- De vill få förbättrade möjligheter på arbetsmarknaden.

Dock förefaller inte kurserna vid det utländska lärosätet vara ett skäl för att välja utlandsstudier.

Skäl att inte studera utomlands

Grupp 2 (490 studenter) har besvarat frågan av vilket/vilka skäl de valt att inte studera utomlands. Respondenterna har fått gradera ett antal givna påståenden med hjälp av svarsalternativen *Instämmer i hög grad*, *Instämmer*, *Instämmer delvis*, *Instämmer ej* och *Vet ej*. Påståendena är rangordnade med de främsta skälen överst i tabellen.

Tabell 6 Skäl för studenter att inte studera utomlands angivet i procent

Skäl	Instämmer	Instämmer ej	Vet ej
Jag vill inte avbryta min utbildning i Sverige	74	23	3
Jag planerar att resa/arbets utomlands	68	23	10
Jag har för lite information om vilka möjligheter som finns för mig att studera utomlands	62	36	2
Jag är idag ej motiverad att studera utomlands	60	38	2
Jag har familj/partner jag inte vill lämna	55	44	2
Jag har tidigare studerat/rest/arbetat utomlands	51	47	2
Jag känner mig osäker på mina språkkunskaper	45	54	1
Det är dyrare att studera utomlands än i Sverige	41	17	42
Antalet terminer med studiemedel kommer inte att räcka för att studera utomlands	37	29	33
Extra studiemedel för utlandsstudier försvårar återbetalningen av mina studiemedel	36	29	36
Det är inte säkert att jag kan tillgodoräkna mig mina utlandsstudier i min utbildning	25	34	41
Mitt universitet har inget avtal med det universitet/högskola som jag vill åka till och jag vill inte organisera mina studier på egen hand	15	46	39
Att studera utomlands är ingen merit på arbetsmarknaden för mig	12	75	13
Jag avstår pga. funktionshinder	2	96	2
Annat motiv (öppen fråga)	9 procent har svarat		

- Fråga: Av vilket/vilka skäl har Du valt att inte studera utomlands?
- Bortfall: Mellan 3,4 procent och 5,4 procent.

De fem starkaste skälen till att inte studera utomlands för de studenter som hittills inte valt utlandsstudier är att de inte vill avbryta sin utbildning i Sverige, de planerar att resa/arbets utomlands, de har för lite information om vilka möjligheter som finns för dem att studera utomlands, de är idag inte motiverade att studera utomlands samt att de har familj/partner som de inte vill lämna.

Att studenterna anser att studier utomlands eventuellt inte skulle vara en merit på arbetsmarknaden ser för majoriteten av studenterna inte ut att vara ett skäl att inte studera utomlands. Att studentens universitet inte har ett avtal med det universitet/högskola han/hon vill åka till verkar inte heller vara ett starkt skäl för att inte resa ut. Vad det gäller osäkerhet om tillgodoräknande av utlandsstudierna i utbildningen svarar 34 procent att det inte är ett skäl för att inte åka utomlands, medan hela 41 procent uppger att de inte vet. Av de svarande anger 37 procent studiemedelssystemets begränsning som skäl för att inte studera utomlands, medan 33 procent anger att de inte vet.

Studenterna har även fått ange egna skäl att inte studera utomlands. De vanligaste skälen som nämns är att de planerar att studera utomlands framöver, att det är dyrt, att de har inte har råd, att det är krångligt samt att de inte haft eller har tid.

Sammanfattning

De studenter som inte studerat utomlands har fått ta ställning till ett antal tänkbara skäl till att inte göra det. De främsta skälen är:

- De vill inte avbryta sin utbildning.
- De planerar resa/arbete utomlands.
- De har för lite information om möjligheter till utlandsstudier.
- De är inte motiverade
- De har familj/partner som de inte vill lämna.

En eventuell dålig meritering på arbetsmarknaden för utlandsstudier, verkar vara ett skäl för ytterst få att inte studera utomlands. Studenterna är dock osäkra när det gäller en del påståenden, t.ex. om de kan tillgodoräkna sig utlandsstudierna i sin utbildning.

Viktigt med utlandsstudier

Som svar på frågan om vad studenter tycker är viktigt när det gäller utlandsstudier har respondenterna fått gradera ett antal givna påståenden med hjälp av svarsalternativen *Mycket viktigt*, *Viktigt*, *Mindre viktigt*, *Ej viktigt* och *Vet ej*. Det är här intressant att dels titta på gruppen som helhet, dels att jämföra Grupp 1 och Grupp 2, d.v.s. de studenter som har studerat eller ska studera utomlands och dem som inte har studerat utomlands. I presentationen nedan har vi valt att dela in studenternas svar i fyra kategorier: *språk*, *valfrihet/flexibilitet*, *administration* och *ekonomi*.⁵⁵

Tabell 7 Viktigt när det gäller utlandsstudier angivet i procent – jämförelse mellan Grupp 1 (103 studenter) och Grupp 2 (490 studenter)

Påstående	Grupp 1			Grupp 2		
	Viktigt	Ej viktigt	Vet ej	Viktigt	Ej viktigt	Vet ej
Att åka till ett land där engelska är officiellt språk	42	57	1	68	31	1
Att undervisningen bedrivs på engelska	52	47	1	86	12	2
Att undervisningen bedrivs på annat språk än engelska	15	84	1	6	87	7
Att jag får studera utanför Europa	22	75	3	24	70	6
Möjligheter till fritt val av land	83	16	1	89	8	3
Möjligheter till fritt val av universitet	65	34	1	74	21	5
Möjligheter till fritt val av studieperiod	80	20	–	82	14	4
Enkel ansökningsprocedur	85	15	–	83	13	4
Flexibelt ansökningsdatum	50	48	2	61	34	6
Etablerade kontakter mellan det svenska och det utländska universitet	69	29	2	76	20	4
Möjligheter till befrielse från terminsavgifter vid utländskt universitet	94	5	1	81	12	7
Möjligheter till tillgodoräkning av studieperioden i min svenska utbildning	91	8	1	87	10	3
Att få ett stipendium som täcker boende och levnadskostnader	73	27	–	81	16	3
Annat viktigt (öppen fråga)	5 procent har svarat			2 procent har svarat		

- Fråga: Vad är viktigt för Dig när det gäller utlandsstudier?
- Borrfall: Mellan 3,2 procent och 6,4 procent.

Språk. Att få studera på engelska i ett land där engelska är officiellt språk anses viktigt för majoriteten av studenterna i Grupp 2, men är bara viktigt för cirka hälften av studenterna i Grupp 1. Att undervisningen bedrivs på annat språk än engelska anses inte särskilt viktigt för någon av grupperna.

Valfrihet/Flexibilitet. Det förefaller inte vara några stora skillnader mellan grupperna när det gäller valfrihet och flexibilitet. Möjligheter till fritt val av land och studieperiod värderas högt av samtliga studenter och för studenterna i Grupp 2 anses fritt val av land vara det allra viktigaste när det gäller utlandsstudier. Att få studera utanför Europa anses inte vara så viktigt för studenterna.

Administration. Enkel ansökningsprocedur är tämligen viktigt för samtliga studenter liksom att det finns etablerade kontakter mellan det svenska och det utländska universitetet. För studenterna i Grupp 2 är det viktigt med flexibelt ansökningsdatum vilket inte verkar ha lika stor betydelse för den andra gruppen.

Ekonomi. Möjligheter till befrielse från terminsavgifter vid utländskt universitet förefaller vara viktigt för samtliga studenter och särskilt viktigt för

Grupp 1. Båda grupperna är överens om att det är viktigt att få tillgodoräkna den utländska studieperioden i den svenska utbildningen.

I de öppna svaren på frågan om vad som upplevs som viktigt när det gäller utlandsstudierna svarade studenterna bl.a. att det är viktigt att kurserna håller hög kvalitet, att de är relevanta för utbildningen i Sverige, att informationen om utlandsstudier är lättillgänglig och bra och att praktiska ting fungerar, t.ex. att hitta en bostad.

Sammanfattning

Samtliga studenter är överens om att följande punkter är viktiga:

- Möjligheter till fritt val av land och studieperiod.
- Att ansökningsproceduren är enkel.
- Att det finns möjligheter till befrielse från terminsavgifter.
- Att det går att tillgodoräkna studieperioden i den svenska utbildningen.

Den största skillnaden mellan Grupp 1 och Grupp 2 rör betydelsen av att undervisningen bedrivs på engelska vilket är betydligt viktigare för Grupp 2 i jämförelse med Grupp 1.

Lärosätets information kring utlandsstudier

Studenterna har besvarat frågor om var de kan få information om utlandsstudier, om de känner till lärosätets informationsinsatser om utlandsstudier, samt i vilken utsträckning de tagit del av informationen.⁵⁶

Kontaktpersoner

Majoriteten av studenterna har en mindre god uppfattning om var de ska vända sig för att få information om utlandsstudier. I Grupp 1 har 66 procent av studenterna en god uppfattning om var de kan få denna information, i jämförelse med 28 procent för Grupp 2. Flera av de tillfrågade anger svar som CSN och få studenter nämner svar i likhet med "internationella sekretariatet" och "internationellt ansvarig vid institutionen". En del studenter nämner personer som arbetar inom programmet de läser eller studievägledaren på institutionen/programmet. Några svarar att de vet i vilken byggnad personen de ska vända sig sitter, men att de inte vet vem han/hon är. Drygt hälften av studenterna (57 procent) i Grupp 1 vet vem som är ansvarig för utlandsstudier vid institutionen. I Grupp 2 är motsvarande siffra endast 18 procent.

Informationsinsatser

Studenterna fick svara på frågan om lärosätet haft informationsmöte om möjligheter till utlandsstudier någon gång under innevarande läsår.

I Grupp 1 svarar 67 procent att de känner till sådana informationsinsatser medan siffran för Grupp 2 är 37 procent. 45 procent i Grupp 2 har angett svarsalternativet *Vet ej*.

Samma fråga ställdes rörande informationsmöte anordnat av institutionen. Av studenterna i Grupp 1 svarar 36 procent att institutionen haft informationsmöte om möjligheter till utlandsstudier någon gång under innevarande läsår. Motsvarande siffra för Grupp 2 är 20 procent. Även här utmärker sig Grupp 2 genom att 51 procent svarat att de inte vet om institutionen anordnat något informationsmöte eller inte.

De studenter som känt till att det ordnats något informationsmöte på universitetet/högskolan eller institutionen (56 procent av samtliga studenter) fick svara på frågan huruvida de deltagit eller inte. Svaren för Grupp 1 visar att 63 procent av dessa studenter deltagit vilket är 44 procent av samtliga studenter i Grupp 1. I Grupp 2 har 47 procent av de studenter som känt till något informationsmöte deltagit vilket är 18 procent av samtliga studenter i gruppen.

Två följdfrågor ställdes i anslutning till frågan om deltagande i informationsmöte om utlandsstudier: Om nej, varför inte? och Om ja, hade informationen någon betydelse för Ditt val att studera utomlands?

De studenter som inte deltagit har angett skäl som: *ej aktuellt, ej intresserad, deltagit tidigare är i samband med utlandsvistelse, tidsbrist, konstiga tider som inte passar in i schemat etc.*

Bland de studenter som deltagit anser 43 procent i Grupp 1 att informationen hade betydelse för deras val att studera utomlands. Lika många inom gruppen har angett det motsatta. I Grupp 2 har informationen endast haft betydelse för 27 procent av studenterna och 53 procent svarar att informationen inte haft någon betydelse i deras val att studera utomlands.

Sammanfattning

Samtliga studenter har fått svara på ett antal frågor rörande lärosätets information kring utlandsstudier. Enkätsvaren visar genomgående på stora skillnader mellan Grupp 1 och Grupp 2 samt att studenterna i Grupp 2 är betydligt mer osäkra i sina svar. Grupp 1 känner i betydligt större utsträckning till var de ska vända sig för att få information om utlandsstudier och vem som är ansvarig för utlandsstudier vid institutionen även om flera inom gruppen inte vet. När det gäller informationsinsatser ser vi samma skillnader mellan grupperna som ovan. Vi ser också att betydligt fler studenter känner till att lärosätet anordnat informationsmöten jämfört med informationsmöten anordnade av institutionen. Endast en del av dem som känt till informationsmöten har deltagit. På frågan om informationen hade någon betydelse för valet att studera utomlands svarar endast 27 procent av studenterna i Grupp 2 att den hade det.

Vad tror studenterna är orsaker till minskningen av deltagandet i Erasmus?

Alla studenter har fått besvara en avslutande fråga om vad de själva tror är orsaker till minskningen av deltagandet i Erasmus. De fem populäraste svaren sammanfattas här. En av tre studenter har lämnat kommentarer.

- 47 studenter uppger att det är för dyrt, eller liknande.
- 40 stycken har angett brist på information.
- 22 stycken att det är för krångligt att ansöka.
- 21 studenter har uppgett at man har svårt att få tillgodoräknat studierna.
- 18 studenter anger att kravet på max 12 terminers studiemedel begränsar möjligheterna till utlandsstudier.

Övriga kommentarer från studenter

"Utlandsstudier ger ingenting!"

"Det finns få utbyten för mig."

"Vad är Erasmus?"

"Man behöver faktiskt inte vilja bo eller studera utomlands. Jag lovar!"

"Det är ju mycket lättare att stanna hemma!"

"Ni förutsätter att man har gjort ett val att studera eller inte studera utomlands."

"Ingen känner väl sig manad att hatta runt utomlands när man kan bli klar i tid och få jobb."

"Finns få utbyten i vår utbildning, textillärare."

Lärarna och deras svar

I det följande beskrivs vilka lärarna är utifrån de frågor som finns med i enkäten.⁵⁷ Därefter följer en presentation av svaren för resterande enkätfrågor. Resultatet presenteras utifrån de frågeställningar som formulerats.

Lärarna

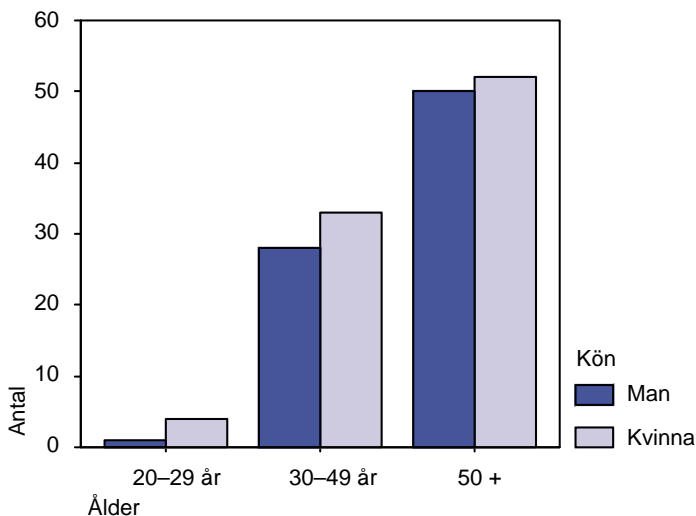
Lärarna beskrivs utifrån ålder och kön, vilken anställningsform de har (adjunkt, lektor etc.) och vilket ämnesområde de tillhör. De har också tillfrågats om vilka erfarenheter de har av undervisning utomlands och i de fall de har sådana har de fått ange land samt eventuellt utbytesprogram.⁵⁸

Ålders- och könsfördelning

168 lärare har svarat på enkäten varav 53 procent är kvinnor och 47 procent är män. I den yngsta gruppen, 20–29 år, ingår endast ett fåtal lärare medan 37 procent av lärarna ingår i åldersgruppen 30–49 år och 61 procent i gruppen 50 år och uppåt.

Som åskådliggörs i figur 6 är könsfördelningen inom grupperna relativt jämn.

Figur 6 Köns- och åldersfördelning bland lärare (antal)

- Bortfall: inget.

Anställningsform och ämnesområde

Majoriteten av lärarna är adjunkter och lektorer och endast en av sex lärare är professorer. Kvinnorna är i klar majoritet bland adjunkterna medan de flesta professorerna är män.

Tabell 8 Ämnesområde angivet i procent

Beteende-/Samhällsvetenskap	11,4
Ekonomi/Juridik	11,4
Humaniora	6,0
Konst	1,8
Medicin/Vårdvetenskap	25,9
Naturvetenskap	21,7
Pedagogik (lärarutbildning etc.)	4,2
Teknik/Data	15,1
Annat	2,4
Totalt	100

- Fråga: Inom vilket ämnesområde undervisar du flest timmar?
- Borifall: 1,2 procent.

Som framgår av tabell 8 arbetar majoriteten av lärarna inom medicin- och vårdvetenskap samt naturvetenskap. Fördelningen kan delvis förklaras av hög svarsfrekvens från lärosäten med ämnesprofilen medicin- och vårdvetenskap och naturvetenskap. Nämnas bör att några av humanisterna arbetar inom lärarprogrammet.

Lärares erfarenhet av internationellt lärarutbyte

Tabell 9 Undervisning utomlands på högskolenivå angivet i procent

Ja	30,3
Ja, och jag planerar att undervisa utomlands igen	9,5
Nej, men jag planerar att undervisa utomlands	4,2
Nej	56
Totalt	100

- Fråga: Har du undervisat utomlands på högskolenivå?
- Borifall: 0 procent.

Knappt hälften (74 av 168) av lärarna har undervisat eller planerar att undervisa utomlands (Grupp 1). Könsfördelningen inom gruppen är relativt jämn. Lite mer än hälften (94 av 168) har ingen erfarenhet av undervisning utomlands (Grupp 2), varav något fler är män.

Val av land och utbytesprogram

Majoriteten av lärarna har valt att undervisa i ett EU-land. Därefter kommer övriga Europa tätt följt av Norden, Nordamerika, Australien och Afrika/Asien. Endast ett fåtal har valt att undervisa i Afrika/Asien. De motiv som lärarna anger för valet av land är bl.a. att det redan fanns ett samarbe-

te, de hade kontakter i det aktuella landet, de fick ett erbjudande eller att de har ett intresse för det aktuella landet och kulturen.

Ett betydande utbyte har skett på egen hand och existerande program har av någon anledning inte valts. Av de lärare som arrangerat sitt lärarutbyte inom ramen för ett utbytesprogram har de flesta rest genom Erasmus. Några lärare har valt Nordplus, och ett litet antal Linnaeus-Palme och Jean Monnet.

Sammanfattning

Lärargruppen har en jämn könsfördelning med en stor övervikt av lärare över 50 år. De flesta lärare är adjunkter och lektorer och arbetar inom medicin- och vårdvetenskap samt naturvetenskap. Knappt hälften av lärarna har undervisat eller planerar att undervisa utomlands varav de flesta inom Europa. Flertalet lärare arrangerar sitt utbyte på egen hand men av de lärare som arrangerat utbytet inom ramen för ett utbytesprogram är Erasmus det mest vanliga.

Skäl att delta i internationellt lärarutbyte

I detta avsnitt redovisas resterande frågor och svar i enkäten. Först behandlas skäl att undervisa utomlands, därefter skäl att inte undervisa utomlands, viktiga faktorer i anknytning till internationellt lärarutbyte och sist åsikter om lärosätets information kring lärarutbyte.

Grupp 1 (74 lärare) har svarat på frågan av vilket/vilka skäl de valt att undervisa utomlands. Respondenterna har fått gradera ett antal givna påståenden med hjälp av svarsalternativen *Instämmer i hög grad*, *Instämmer*, *Instämmer delvis*, *Instämmer ej* och *Vet ej*. Som nämnts tidigare (se kap 3) har vi i resultatpresentationen valt att slå samman de tre första alternativen till ett svarsalternativ – *Instämmer*. Påståendena är rangordnade med de främsta skälen överst i tabellerna.

Tabell 10 Skäl för lärare att undervisa utomlands i procent

Skäl	Instämmer	Instämmer ej	Vet ej
Jag vill utbyta erfarenheter med utländska kollegor	100	–	–
Jag vill utvecklas på ett personligt plan	100	–	–
Jag vill bekanta mig med en annan universitets-/ utbildningskultur	99	1	–
Jag är intresserad av det aktuella landet	95	5	–
Jag vill höja min kompetens inom ämnesområdet	91	9	–
Jag vill förbättra mina språkkunskaper	85	15	–
Jag vill förbättra mina möjligheter till karriärutveckling	72	28	–
Annat skäl (öppen fråga)	16 procent har svarat		

- Fråga: Av vilket/vilka skäl har Du valt att undervisa utomlands?
- Borifall: Mellan 4,2 procent och 6,0 procent.

Lärarna instämmer till största del positivt i samtliga påståenden. De främsta skälen för att undervisa utomlands är att utbyta erfarenheter med utländska kollegor, att utvecklas på ett personligt plan, att bekanta sig med en annan universitets-/utbildningskultur, intresse för det aktuella landet och att höja sin kompetens inom ämnesområdet. Karriärutveckling förefaller dock inte vara ett starkt skäl för lärare att delta i internationellt lärarutbyte.

Lärarna har även fått ange egna skäl till varför de valt att undervisa utomlands. Skäl som nämns är att man undervisat i samband med anställning utomlands, man känner upptäckarlust och vill ha lite äventyr, språkutveckling, större intresse för forskningsämnet utomlands etc.

Sammanfattning

De lärare som valt att undervisa utomlands har fått ta ställning till ett antal tänkbara skäl för det. De främsta skälen förefaller vara:

- De vill utbyta erfarenheter med utländska kollegor.
- De vill utvecklas på ett personligt plan.
- De vill bekanta sig med en annan universitets-/utbildningskultur.
- De är intresserad av det aktuella landet.
- De vill höja sin kompetens inom ämnesområdet.

Skäl att inte delta i internationellt lärarutbyte

I nästa fråga har Grupp 2 (94 lärare) besvarat frågan av vilket/vilka skäl de valt att inte undervisa utomlands. Respondenterna har fått gradera ett antal givna påståenden med hjälp av svarsalternativen *Instämmer i hög grad*, *Instämmer*, *Instämmer delvis*, *Instämmer ej* och *Vet ej*. I resultatpresentationen har de tre första alternativen slagits samman till ett svarsalternativ –

Instämmer. Påståendena är rangordnade med de främsta skälen överst i tabellen.

Tabell 11 Skäl för lärare att inte undervisa utomlands i procent

Skäl	Instämmer	Instämmer ej	Vet ej
Jag har ont om tid att planera och åka på ett utbyte	89	9	2
Jag har för lite information om vilka möjligheter som finns för mig att undervisa utomlands	78	27	1
Jag har familj/partner jag inte vill lämna	74	25	1
Jag deltar i andra aktiviteter med utländska kollegor	65	35	–
Det saknas ersättare för mig vid ett lärarutbyte	64	28	8
Jag har tidigare rest/arbetat utomlands	61	39	–
Jag är idag ej motiverad att undervisa utomlands	55	43	2
Min institutions ekonomi gör det omöjligt för mig att åka på lärarutbyte	45	24	31
Internationellt utbyte är inte prioritet vid min institution	45	46	9
Jag planerar att resa/arbota utomlands	45	46	8
Jag känner mig osäker på mina språkkunskaper	45	54	–
Att undervisa utomlands är ingen merit inom mitt ämnesområde	28	56	15
Jag avstår pga. funktionshinder	4	92	5
Annat motiv (öppen fråga)	11 procent har svarat		

- Fråga: Av vilket/vilka skäl har Du valt att inte undervisa utomlands?
- Bortfall: Mellan 3,6 procent och 6,0 procent.

De fem starkaste skälen till att inte undervisa utomlands för de lärare som hittills inte valt att delta i internationellt lärarutbyte är: ont om tid att planera och åka på ett utbyte, för lite information om vilka möjligheter som finns att undervisa utomlands, familj/partner de inte vill lämna, de deltar i andra aktiviteter med utländska kollegor och det saknas ersättare för dem vid ett lärarutbyte. Andra skäl av betydelse för flera av lärarna är att de tidigare rest/arbetat utomlands eller att de helt enkelt inte är motiverade att undervisa utomlands.

I påståendet "Att undervisa utomlands är ingen merit för mig inom mitt ämnesområde" instämmer få. Drygt hälften av lärarna anser att osäkerhet på språkkunskaper inte är ett skäl för dem att avstå från utlandsutbyte.

Lärarna har även fått ange egna skäl till varför de inte valt att undervisa utomlands. Skäl som nämns är att de ej kan lämna verksamheten hemma eller saknar ersättare, tidsbrist, prioriterar forskning framför undervisning etc.

Sammanfattning

De lärare som inte undervisar utomlands har fått ta ställning till ett antal tänkbara skäl till att inte göra det. De främsta skälen är att:

- de har ont om tid att planera och delta i ett utbyte.
- de har för lite information om vilka möjligheter som finns för dem att undervisa utomlands.
- de har familj/partner de inte vill lämna.
- de deltar i andra aktiviteter med utländska kollegor.
- det saknas ersättare för dem vid ett lärarutbyte.

I påståendet "Att undervisa utomlands är ingen merit för mig inom mitt ämnesområde" instämmer få. Osäkerhet inför språkkunskaper anges vara ett skäl för flera lärare att inte undervisa utomlands.

Viktigt med internationellt lärarutbyte

I frågan vad lärare tycker är viktigt när det gäller internationellt lärarutbyte är det intressant att dels titta på gruppen som helhet men också att jämföra Grupp 1 med Grupp 2 för att se om deras åsikter om påståendena är samstämmiga. I resultatredovisningen har vi valt att dela in påståendena i tre grupper: språk, valfrihet/flexibilitet och administration.

Respondenterna har fått gradera ett antal givna påståenden med hjälp av svarsalternativen *Mycket viktigt*, *Viktigt*, *Mindre viktigt*, *Ej viktigt* och *Vet ej*. I både text och tabell är de två positiva svarsalternativen *Mycket viktigt* och *Viktigt* sammanslagna till "*Viktigt*" samt de två negativa svarsalternativen *Mindre viktigt* och *Ej viktigt* till *Ej viktigt*. De fem viktigaste påståenden för respektive grupp är markerade med fet stil.

Tabell 12 Viktigt när det gäller internationellt lärarutbyte angivet i procent – jämförelse Grupp 1 och Grupp 2

Påstående	Grupp 1			Grupp 2		
	Viktigt	Ej viktigt	Vet ej	Viktigt	Ej viktigt	Vet ej
Att åka till ett land där engelska är officiellt språk	42	57	1	68	31	1
Att åka till ett land där engelska är officiellt språk	51	49	–	63	37	–
Att jag får undervisa på engelska	83	17	–	88	12	–
Att jag får undervisa utanför Europa	24	73	3	10	89	2
Möjligheter till fritt val av land	63	34	3	69	30	1
Möjligheter till fritt val av universitet	58	39	3	55	43	2
Fritt val av undervisningsperiod	81	19	–	85	15	–
Möjligheter till fritt val av undervisnings-timmar	70	30	–	60	39	1
Enkel ansökningsprocedur	87	13	–	78	17	5
Flexibelt ansökningsdatum	73	27	–	69	25	6
Etablerade kontakter mellan det svenska och det utländska universitet/högskolan	66	33	1	53	44	2
Annat viktigt (öppen fråga)	7 procent har svarat					

- Fråga: Vad är viktigt för Dig när det gäller internationellt lärarutbyte.
- Bortfall: Mellan 3,0 procent och 8,9 procent.

Språk. För drygt hälften av lärarna är det viktigt att engelska är officiellt språk i det land de ska undervisa i. Bland lärarna i Grupp 1 är frågan av mindre betydelse medan det för två av tre lärare i Grupp 2 är viktigt. Allra viktigast för lärarna är att få undervisa på engelska. Sex av sju lärare anser påståendet viktigt varav flertalet tycker att det är mycket viktigt.⁵⁹

Valfrihet/Flexibilitet. Näst viktigast för lärarna i Grupp 2 är att fritt få välja undervisningsperiod vid internationellt lärarutbyte, vilket också är viktigt för Grupp 1. För två av tre lärare är fritt val av land och fritt val av undervisningstimmar viktigt. Fritt val av undervisningstimmar är något viktigare för Grupp 1 än för Grupp 2. Att få undervisa utanför Europa förefaller inte vara särskilt viktigt för lärarna och i synnerhet inte för Grupp 2.

Administration. Enkel ansökningsprocedur vid internationellt lärarutbyte är viktigt för tre av fem lärare och för lärarna i Grupp 1 anses det vara allra viktigast. Vidare anser majoriteten av lärarna att flexibelt ansökningsdatum är viktigt liksom att det finns etablerade kontakter mellan det svenska och det utländska universitetet/högskolan vid internationellt lärarutbyte.

I de öppna svaren på frågan om annat viktigt när det gäller internationellt lärarutbyte svarade lärarna bl.a. att det är viktigt att det finns etablerade eller personliga kontakter med partneruniversitetet, att det fungerar bra på plats med t.ex. boende och handledning, att utbytet har relevans – inte utbyte för utbytetets skull och att planeringen är enkel.

Sammanfattning

Båda lärargrupperna har fått ta ställning till ett antal påståenden om vad som anses viktigt med internationellt lärarutbyte. Det är viktigt för de allra flesta lärare att få undervisa på engelska, dock uppger ett mindre antal att det är viktigt att engelska är officiellt språk i landet de besöker. Att få undervisa utanför Europa är inte särskilt viktigt för någon av grupperna. Enkel ansökningsprocedur, med fritt val av undervisningsperiod och flexibelt ansökningsdatum är också viktiga faktorer för många av lärarna. Dessutom värdesätter man existensen av redan etablerade kontakter.

Lärosätets information kring internationellt lärarutbyte

Lärarna har fått svara på frågor om var de kan få information om internationellt lärarutbyte samt om de känner till lärosätets informationsinsatser om lärarutbyte och i vilken utsträckning de tagit del av informationen.⁶⁰ Samtliga lärare har fått svara på frågorna. Svaren för Grupp 1 respektive Grupp 2 presenteras parallellt för varje fråga.

Kontaktpersoner

Lärarna tillfrågades om vart de ska vända sig för att få information om internationellt lärarutbyte. I Grupp 1 har 82 procent en ganska god uppfattning om vart de ska vända sig och motsvarande siffra för Grupp 2 är 51 procent. Av dessa anger flertalet att de ska vända sig till den internationella enheten på lärosätet, till en viss person, den internationella koordinatören eller till den internationellt ansvarige vid institutionen. När det gäller frågan om vem som är ansvarig för lärarutbyte vid institutionen visar svaren att 73 procent av studenterna i Grupp 1 vet vem som är ansvarig. I Grupp 2 är siffran för motsvarande 45 procent. Ett fåtal lärare anger att det inte finns någon på institutionen som är ansvarig för lärarutbyte.

Informationsinsatser

Lärarna fick svara på frågan om lärosätet haft informationsmöte om möjligheter till lärarutbyte någon gång under innevarande läsår. I Grupp 1 svarar 39 procent att de känner till sådana informationsinsatser medan siffran för Grupp 2 endast är 15 procent. Flertalet lärare inom båda grupperna har angett svarsalternativet Vet ej.

Samma fråga ställdes angående informationsmöte anordnat av institutionen. Av lärarna i Grupp 1 svarar 30 procent att institutionen haft informationsmöte om möjligheterna till lärarutbyte någon gång under innevarande läsår. Motsvarande siffra för Grupp 2 är 12 procent. Svaren för båda grupperna visar att lärarna är betydligt säkrare i sina svar jämfört med föregående fråga – de svarar Ja eller Nej. Färre lärare anger svarsalternativet Vet ej.

De lärare som känt till att det ordnats något informationsmöte på universitetet/högskolan eller institutionen (22 procent av samtliga lärare) fick svara på frågan huruvida de deltagit eller inte. Svaren för Grupp 1 visar att 63 procent av dessa lärare deltagit vilket är 30 procent av samtliga lärare i Grupp 1. I Grupp 2 har 75 procent av de lärare som känt till något informationsmöte deltagit vilket är 16 procent av samtliga lärare i gruppen. En större andel i Grupp 2 jämfört med Grupp1 har deltagit.

Två följdfrågor ställdes i anslutning till frågan om deltagande i informationsmöte om lärarutbyte: Om nej, varför inte? Om ja: hade informationen någon betydelse för Ditt val att delta i ett internationellt lärarutbyte? De lärare som inte deltagit har angett skäl som: tidsbrist, har redan informationen eller vet hur jag kan få den när jag behöver den, samt ej aktuellt.

Bland de lärare som deltagit anser 43 procent i Grupp 1 att informationen hade betydelse för deras val att studera utomlands. I Grupp 2 har informationen endast haft betydelse för 7 procent av lärarna och hela 79 procent svarar att informationen inte haft någon betydelse i deras val att delta i ett internationellt lärarutbyte.

Sammanfattning

Samtliga lärare har fått svara på ett antal frågor rörande lärosätets information kring internationellt lärarutbyte. Enkätsvaren visar att relativt få lärare känner till vart de ska vända sig för information om utbyten och långt färre har faktiskt deltagit vid informationsmöten. Som skäl till att inte delta i informationsmöten anger lärarna t.ex. att de redan har informationen, eller att de avstår p.g.a. tidsbrist. Få av dem som deltagit anser dock att informationen har haft någon betydelse för deras beslut att medverka eller inte medverka i utbyte.

Vad tror lärarna är orsaker till det låga deltagandet i Erasmus?

Alla lärare har fått besvara en avslutande fråga om vad de själva tror är orsaker till det låga deltagandet i Erasmus. Två av tre lärare har lämnat kommentarer.

Hälften av de svarande anser att tidsbrist och hårt arbete bidrar till att få åker på internationellt lärarutbyte. Knappt en fjärdedel av de svarande anser att familjesituationen är ett hinder för lärare att åka på internationellt lärarutbyte. Flera anger också orsaker som den ekonomiska situationen, ingen ersättare vid frånvaro, ingen information om internationellt lärarutbyte, dåliga språkkunskaper, ej meriterande etc.

Övriga kommentarer från lärare

”Med enkel ansökningsprocedur och inordnande av utlandsundervisning i den ordinarie tjänstgöringen så hade detta varit ett attraktivt alternativ.”

”Känns som det förutsätts att alla fått frågor om utlandsutbyte, eller att man vill eller vägrar. Tjänsteplaneringar görs ett år i förväg och att planera in utlandsvistelse så långt i förväg verkar vara svårt. När väl terminen kör igång är ju tjänsten redan full och att då börja krångla med vikarier och dyl. känns jobbigt.”

”Det som kan motivera studenter att delta i utbytesstudier är engagerade lärare som själva förstått vikten av internationellt utbyte/samarbete. Ge stöd, tid och uppmuntran till de lärare som vill delta i internationellt utbyte. Institutionens ledning måste tydligt deklarerat det.”

”Jag planerar inte att delta i intern. lärarutbyte just nu, men är intresserad av att göra det i framtiden, när barnen är 'utflugna'. Det skulle vara i Tyskland, Schweiz, Österrike, Storbritannien, Irland eller USA i så fall, eller i Australien, Nya Zeeland.”

Enkät till Erasmusansvariga

Nedan redovisas resultaten av enkäten till Erasmusansvariga vid svenska lärosäten. Enkäten har skickats ut till 38 Erasmusansvariga varav 24 har besvarat den.

Trender i intresset för utlandsstudier och internationellt lärarutbyte

Enkätsvaren från lärosätenas Erasmusansvariga pekar på flera trender beträffande intresse för utlandsstudier och internationellt lärarutbyte.

Majoriteten (79 procent) av de svarande ser inte något ökat generellt intresse bland studenter för utlandsstudier de senaste fem åren. Flera lärosäten uppger att de har noterat en intresseförskjutning när det gäller studenternas val av utbytesland. Fortfarande dominerar EU-länder som de vanligaste utbytesländerna, men en stor majoritet av lärosätena bedömer att studenter idag är mer intresserade av att åka till länder utanför Europa än för fem år sedan. Erasmusansvariga anger att Australien/Oceanien är det vanligaste valet av studieland, följt av Nordamerika/Kanada. På frågan om vad som kan ha orsakat intresseförskjutningen uppger drygt hälften av de tillfrågade Erasmusansvariga att det är studenterna som själva tagit initiativ till att åka till främst Australien. Ungefär var tredje Erasmusansvarig har angett utbud av platser och lärosätets internationaliseringsstrategi som orsaker till intresseförskjutningen bland studenterna.

Erasmusansvariga uppger att lärarutbytena ökat i antal de senaste åren. Samtliga tillfrågade lärosäten har avtal inom Erasmus, de flesta även inom Nordplus (88 procent). En majoritet har dessutom andra (ofta bilaterala) avtal med länder bl. a. utanför Europa. Nästan fyra av tio lärosäten uppger att de deltagit i Linnaeus-Palme lärarutbyte. Några har också använt sig av andra EU-program, exempelvis Tempus. EU-länder är, liksom för studenterna, de vanligaste utbytesländerna. Därefter följer övriga nordiska länder och som tredje alternativ övriga europeiska länder. Därefter följer Nordamerika, Australien, Afrika/Asien och Syd-/Mellanamerika.

Administration av det internationella arbetet

Av deltagarna i enkäten är det 92 procent som uppger att de har ett internationellt kansli. Några mindre specialiserade högskolor har dock valt att avsätta en del av en tjänst på institutionsnivå till att administrera internationella utbyten.

En majoritet av lärosätena (79 procent) uppger att det administrativa arbetet förändrats under de senaste fem åren. Vid ungefär hälften av lärosätena har personalresurserna stärkts, vilket beror på att nya arbetsuppgifter tillkommit. Flertalet internationella kanslier har det senaste året omorganiserats alternativt upphört. Från att tidigare ha ingått i särskilda avdelningar för internationella frågor har utbytesverksamheten vid flertalet lärosäten flyttats till studieadministrativa enheter. En femtedel av de Erasmusansvariga uppger att resurserna har minskat.

Majoriteten av de Erasmusansvariga uppger att de har kontaktats direkt eller på annat vis kommit i kontakt med privata företag som förmedlar utbildningsplatser. Detta har främst skett i samband med olika informationsinsatser vid lärosätena, riktade till studenter. Flera Erasmusansvariga uppger även att de tror att studenterna använder sig av företagets tjänster men betonar att de inte har någon statistik som stödjer påståendet. Några av de svarande uppger att man har goda samarbeten med privata aktörer. Få av de svarande anger att de upplever företagen som konkurrenser. Som ett lärosäte uttrycker det "De erbjuder platser som vi inte kan erbjuda".

Informationsinsatser till studenter och lärare

Erasmusansvariga uppger i enkäten att informationsinsatserna om utlandsstudier eller internationellt lärarutbyte vid högskolorna vanligen involverar samtliga administrativa nivåer vid lärosätet (central, fakultet och institution). De Erasmusansvariga uppger vidare att den centrala nivån (internationella kansliet/motsvarande) nästan alltid agerar samordnande, t.ex. genom att vidarebefordra information till fakultets/institutionsnivå. De svarar också för utformandet av informationsmaterial såsom broschyrer och information på Internet. Det är även vanligt att de internationella kanslierna samarbetar med studentkårer beträffande information om möjligheter till utlandsstudier.

Drygt hälften av de Erasmusansvariga uppger att de anordnar särskilda informationsinsatser om Erasmus. Majoriteten av de svarande anger att det egna lärosätet har haft minst ett informationsmöte om programmet under det senaste året. Som skäl till de särskilda insatserna för Erasmus uppges bland annat att det är det största programmet och att det har en relativt krånglig administration. Informationsmetoderna varierar från tryckt information och informationsdagar till kontaktlärargrupper.

En majoritet av de Erasmusansvariga anser dock att det kan vara motiverat med särskilda informationskampanjer om Erasmus mot bakgrund av det minskade intresset.

Övriga kommentarer från Erasmusansvariga

”Erasmusstipendierna känns för låga för att vara intressanta för studenterna idag samt att det krävs förhållandevis mycket administrativt arbete.”

”Bologna processen i Europa. Rymt ett år utomlands inom ramen för en 3-årig utbildning? Det leder nog istället till förlängning med 1 år. Svårigheter med boende. Bologna gör att fler lärosäten minskar sina platser. Detta är frågor som diskuteras mycket hos oss.”

”En bidragande orsak till det låga lärar- och studentutbytet är de begränsade resurser som högskolan haft möjlighet att avsätta för arbetet. Det har inget självklart meriteringsvärde att delta i internationellt utbyte.”

Diskussion

Resultat av enkäter, konsultationer och annat material som ligger till grund för undersökningen pekar inte i någon entydig riktning. Eftersom resultatet av enkätundersökningen till studenter och lärare endast är vägledande, har inte avsikten varit att redovisa obestridliga slutsatser av undersökningen. Däremot utgör undersökningen, tillsammans med de konsultationer som gjorts, ett underlag för antaganden som utvecklas i denna del av analysen.

I detta avsnitt avser vi belysa en del av de problem som studenter och lärare själva uppfattar finnas, men även klarlägga åsikter från de organisationer och grupper som har konsulterats. I diskussionen vill vi även lyfta fram några av de omvärldsfaktorer som framkommit i de narrativa rapporter⁶¹ som de Erasmusansvariga lämnat. Programkontoret har också observerat en del faktorer i sin verksamhet som kan ha haft en effekt på Erasmusedtagandet, men som ligger utanför ramarna för rapportens enkätundersökning.

Studenter

I Programkontorets uppdrag ingår att undersöka orsaker till det minskande antalet svenska studenter som deltar i Erasmus och att föreslå åtgärder i syfte att främja studenters deltagande i programmet. Resultatet av undersökningen indikerar ett antal faktorer som verkar förhindrande för presumtiva utlandsstudenter. De viktigaste faktorerna är på olika sätt relaterade till informationsområdet. Utredningen visar att det råder en avsevärd brist på information om utlandsstudier bland svenska studenter. De största kunskapsluckorna rör områden som de facto är Erasmus styrka, t.ex. rätten till tillgodoräknande och en organiserad informationsstruktur inom ramen för de internationella kanslierna vid lärosätena. Ett antagande är att om studenterna hade bättre kunskap om programmets innehåll och befintliga informationskällor, så skulle deltagandet av studenter i programmet öka.

Den enskilda faktor som har störst negativ inverkan på studentens beslut att inte delta i utlandsstudier är att de inte vill avbryta sin utbildning i Sverige. Av de tillfrågade studenterna i enkätundersökningen har 74 procent angett detta skäl. Att studenterna inte vill avbryta sin utbildning är ett

påstående som kan rymma flera förklaringsvariabler. En möjlig tolkning är att studenterna upplever utlandsstudier som ett tydligt avbrott och en *icke integrerad del* av sin utbildning. Det kan också tolkas som att det rör sig om en oro inför, eller åtminstone okunskap om tillgodoräkningsförfaranden. Båda tolkningar pekar mot att man med information och/eller strategier har misslyckats med att nå studenterna, vilket kan vara en av förklaringarna till Erasmus försämrade genomslag bland studenterna under de senaste fyra åren. Brist på information anges som skäl att inte studera utomlands av 62 procent av de tillfrågade studenterna.

De Erasmusansvariga poängterar i enkäten betydelsen av de senaste årens omorganiseringar av det internationella arbetet vid de svenska lärosätena. Det finns anledning att fråga sig om även detta kan ha bidragit till den otydlighet i informationsinnehåll och svårighet att finna vägar till information om utlandsstudier som studenterna upplever. Med tanke på Erasmus omfattning och det – trots minskningen – höga antalet svenska studenter, borde studentdeltagandet i Erasmus påverkas i relativt stor utsträckning av den bristfälliga information om utlandsstudier som framkommer i undersökningen.

Undersökningen visar även att studenterna mycket väl kan tänka sig att studera i Europa, vilket innebär en stark potential för Erasmusprogrammet. Endast 22 procent av studenterna som läst utomlands, respektive 24 procent av dem som inte läst utomlands, har uppgett att det är viktigt för dem att studera på ett lärosäte utanför Europa. Samtidigt visar statistik att 42 procent av alla som studerar på en högskola utomlands väljer att studera i Australien/Oceanien eller USA.⁶² De studenter som inte har studerat utomlands rankar möjligheten till fritt val av utbytesland som den allra viktigaste förutsättningen för utlandsstudier. Mot denna bakgrund kan man ställa frågan om hälften av dem som studerar i Australien/Oceanien och USA inte lika gärna skulle studera i Europa och därmed inom Erasmus? En möjlig förklaring till att studenterna trots allt inte gör det kan med stöd av denna undersökning förmodas vara att efterfrågan på studier i ett land där engelska är officiellt språk är större än det utbud av platser som finns i Europa. Bland de tillfrågade i enkäten anger 68 procent av de studenter som valt att inte åka utomlands att det är viktigt för dem att åka till ett land där engelska är officiellt språk. Kan det vara så att studenters flexibilitet i fråga om val av land är högre än deras flexibilitet i val av vilket språk som talas? Detta skulle i så fall innebära att studenter väljer t.ex. Australien eller USA som värdland, om de inte får en utbytesplats i Storbritannien och på Irland.

Ett av Erasmus' främsta kännetecken är garantin om tillgodoräknande av utlandsstudier i utbildningen. Tillgodoräknande bedöms i enkätundersökningen av 91 procent av studenterna som studerat utomlands som viktigt. Motsvarande siffra för de studenter som inte studerat utomlands är 87 procent. På frågan om vad studenter i den senare gruppen upplever som skäl

att inte studera utomlands instämmer endast 25 procent av de tillfrågade i påståendet "det är inte säkert att jag kan tillgodoräkna mig mina utlandsstudier i min utbildning". Vidare har 34 procent uppgett att de inte instämmer i påståendet, medan hela 41 procent av studenterna anger att de inte vet. Den stora andelen osäkra svar kan tolkas som en brist på information om tillgodoräknande till målgruppen. Brist på information om tillgodoräknande skulle kunna innebära att studenterna inte heller känner till garantin om tillgodoräknande inom Erasmus. Detta styrker antagandet om att studenters knapphändiga kunskap om utlandsstudier och var man finner den kan ha en inverkan på antalet svenska studenter som deltar i Erasmus.

Studenternas starkaste argument för utlandsstudier är att förbättra sina språkkunskaper, att uppleva en annan kultur, intresse av ett visst land, utveckling på ett personligt plan och förhoppningar om att förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. 94–100 procent bedömer dessa som positiva skäl för att studera utomlands. Studenternas intresseprofil bör lyftas fram tydligare i framtida informationsinsatser om Erasmusprogrammet. Kommersiell marknadsföring av utlandsstudier tas upp av de Erasmusansvariga i deras enkätsvar. Enkäten visar att de flesta lärosäten i Sverige har varit i kontakt med kommersiella utbytesförmedlingar. Kanske kan det vara så att dessa aktörer lyckas bättre med sin marknadsföring och framstår som ett tydligare alternativ för studenten?

Norge delar Sveriges problembild med ett minskat antal utresande Erasmusstudenter. De norska Erasmusstudenterna har en relativt sett förmånlig ekonomisk situation med ett Erasmusstipendium på 1.500 norska kronor per månad samt en stark valuta i förhållande till de flesta europeiska länder. Det faktum att studenterna har mer pengar att röra sig med tycks dock inte avspeglas i en ökad mobilitet. Programkontorets undersökning stöder påståendet att ekonomin inte är ett av de starkare skälen för studenter att avstå från en studietid utomlands. Det nationella kontoret för Erasmus i Norge, SIU, arbetar för närvarande intensivt med att öka deltagandet bland studenter i Erasmus: dels genom särskilda informationsaktiviteter och dels genom att stimulera till ökade språkkunskaper. SIU har låtit producera en tidning, *Erasmusavisen*, med reportage om Erasmusstudier runt om i Europa. Tidningen, som riktar sig direkt mot studenter, fokuserar i högre utsträckning på upplevelsen av ett Erasmusutbyte och mindre på fakta om programmet. Tidningen har spridits i 35.000 exemplar.

Stimulans av språkkunskaper sker bland annat genom möjlighet till extra Erasmusstipendium, 500 norska kronor per månad. Studenten deltar i språkkursen terminen före Erasmusstudierna. Dessutom kan studenter få stöd till språkstudier i form av ett stipendium, 15.000 norska kronor från Lånekassen (Norges myndighet för studiefinansiering) i det land där Erasmusstudierna ska genomföras. Utöver detta finns möjlighet att delta i Europeiska kommissionens aktivitet med intensivkurser i ett mindre ut-

bredda språk, s.k. ILPC, med extra Erasmusstipendium. En sådan kurs följs i det land där de efterföljande Erasmusstudierna ska genomföras.

Sveriges Förenade Studentkårer tolkar resultaten av undersökningen som ett tecken på en stor osäkerhet bland Sveriges studenter och menar att det är anmärkningsvärt att studenterna inte får bättre information om utbytesmöjligheterna:

”Studenter har för lite information både om möjligheter att studera utomlands och om hur detta inverkar på deras ekonomiska situation. Det kan inte uteslutas att den begränsning av antalet studielånsterminer som följde av studiemedelsreformen påverkar. Många studenter vill ta det säkra före det osäkra och avsluta sin utbildning innan de försöker åka ut. (74 procent vill inte avbryta sin utbildning, de flesta vill kunna tillgodoräkna sig det de läser utomlands).”

Som åtgärder föreslår SFS en jämnare tillämpning och en ökning av rättsäkerheten i samband med tillgodoräknande samt en större samordning och förenkling av ansökningar i syfte att bättre utnyttja lediga platser. Dessutom efterlyser SFS en översyn av utbildningar där studenter har svårigheter att tillgodoräkna sig utlandsstudier, som till exempel värdutbildningar.

Lärare

Programkontoret har i undersökningen även gjort en analys av det förhållandevis låga antalet svenska lärare som deltar i Erasmus. Som nämnts, ökar antalet lärare som åker utomlands med Erasmus varje år, men fortfarande är det endast ett fåtal som utnyttjar möjligheten.

Argument för lärare att undervisa utomlands inom ramen för Erasmus är: erfarenhetsutbyte med utländska kollegor, personlig utveckling, önskan att bekanta sig med andra universitetskulturer, intresse i ett särskilt land eller att höja sin kompetens inom ämnesområdet. 100–91 procent av lärarna instämmer i ovanstående påståenden.

Det är framförallt det praktiska arbetet runt ett utbyte som många lärare upplever som ett starkt skäl för att inte undervisa utomlands. Lärarna som har valt att inte åka utomlands anger brist på tid att planera och åka iväg som det främsta skälet till att avstå.

Lärarna har även uppgett att en enkel ansökningsprocedur är en av de viktigaste delarna av internationellt lärarutbyte (87 procent i Grupp 1 respektive 78 procent i Grupp 2). Därefter anser lärarna att flexibelt ansökningsdatum för ansökan om utlandsstudier är viktigt. Behovet av flexibilitet bekräftas av att lärarna i undersökningen anger att fritt val av undervisningsperiod är viktigt. Att ha möjlighet att fritt välja undervisningsperiod

är ungefär lika viktigt för de lärare som undervisat utomlands som för dem som inte har motsvarande erfarenhet.

Liksom för studenterna visar resultatet från lärarenkäten att en stor osäkerhet råder om vart de ska vända sig för information om utlandsstudier. Detsamma gäller brist på information, vilket 78 procent av lärarna har uppgett som ett skäl för att inte undervisa utomlands. Av de lärare som undervisat utomlands, har 30 procent deltagit vid informationsmöten anordnade av institutionen. Det är endast 12 procent i gruppen som deltagit i lärarutbyte och som inte deltagit i informationsmöten. Bilden förstärks av att endast 51 procent av personerna i den senare gruppen vet var de ska vända sig med frågor om utlandsstudier. Man kan således även hos lärarna identifiera ett behov av större kunskaper om utbyte. 43 procent av de lärare som undervisat utomlands har angett att informationsmöten på institutionen haft betydelse för deras beslut.

Endast 45 procent av lärarna anger dåliga språkkunskaper som skäl för att inte åka utomlands, men 83–88 procent anser att det är viktigt att få undervisa på engelska. Detta är den främsta orsaken för de lärare som inte deltagit i lärarutbyte. Att undervisa utanför Europa upplevs som viktigt endast för 24 procent (Grupp 1), respektive 10 procent (Grupp 2). Resultatet ligger i linje med studenternas svar på samma fråga, vilket avfärdar eventuella antaganden om att Europa som sådant skulle ha sjunkit i popularitet i jämförelse med andra världsdelar.

Erasmusansvariga anger att låg status på internationellt lärarutbyte kan vara en anledning att lärare inte deltar i utbyte. Förklaringen uppges vara bristande förankring hos universitetsledningen och brist på tydlig meritering för den som deltagit i lärarutbyte. Detta motsägs dock av att endast 28 procent av de tillfrågade lärarna som inte undervisat utomlands anser att undervisning utomlands inte är en merit inom deras ämnesområde, medan 56 procent inte instämmer med påståendet.

Som nämndes i inledningen fann man vid en utvärdering av Sokrates⁶³ att ett hinder för lärarutbyte är att det ekonomiska bidraget från kommissionen anses för lågt. Enkäten till de svenska lärarna verkar dock inte stöda detta påstående, då endast 45 procent har angett detta som ett skäl för att inte undervisa utomlands. Däremot bekräftas ovan nämnda rapporters observationer om att arbetsbördan anses vara för tidskrävande för många lärare, samt andra praktiska aspekter i anslutning till detta i Programkontorets undersökning. Teichlers rapport pekar vidare på att problem som är specifika för Sverige är; sociala skäl och familjeskäl. Även denna bild stärks av enkätundersökningen. 74 procent av de tillfrågade anger att "jag har familj/partner som jag inte vill lämna" som anledning för att inte delta i utbyte. Man bör ställa frågan om dessa lärare känner till att perioden för lärarutbyte inom Erasmus inte behöver vara längre än en vecka eller åtta föreläsningstimmar. Som nämnts kan eventuellt bristen på infor-

mation om Erasmus vara en av orsakerna till att det svenska lärardeltagandet i programmet fortfarande är relativt lågt.

Övriga faktorer

Varje år lämnar de Erasmusansvariga på högskolorna i Sverige en narrativ rapport till Internationella programkontoret. Följande avsnitt behandlar omvärldsfaktorer som har tagits upp i dessa rapporter.

- År 1989 kom en förändring av studiemedelssystemet som innebar att studiemedel för utlandsstudier numera skulle komma att *beviljas i allmänhet* istället för som tidigare *i undantagsfall*.⁶⁴ I propositionen 1999/2000:10 presenterar regeringen ett nytt studiestödssystem som fick laga kraft den 1 juli 2001.⁶⁵ Reformen innebär bl.a. att bidragsdelen höjs och att lånedelen sänks i förhållande till totalbeloppet. Totalbeloppet hålls konstant. Vidare blir bidragsdelen pensionsgrundande och fribeloppet höjs. Den nya lagen innebär också att det blir svårare att få dispens för det maximala antalet terminer för studiemedel, tolv terminer. Utgångspunkten blir att studiemedel i princip ska betalas tillbaka inom 25 år. Detta har indikerats som ett skäl till att inte studera utomlands av en del av de studenter som har svarat på enkäten.
- År 2001 lanserade EU och Europarådet *Europeiska året för språk*, under vilket språkkunskapernas betydelse för studier, utveckling av yrkesliv och rörlighet i Europa betonades. Under Språkåret uppmärksammades också alarmerande siffror om det vikande intresset för språkstudier i Sverige.⁶⁶ I årskurs 6 och 7 i grundskolan är intresset för tyska, franska och spanska fortfarande stort. Avbrotten i år 7 och 8 ligger också på samma nivå som tidigare. I gymnasieskolan däremot, fortsätter betydligt färre elever än tidigare på fördjupningsnivå. Det finns också idag en tydlig tendens att läsa nya språk i gymnasieskolan istället för att fortsätta med de språk man började läsa i grundskolan. Från 1991 till 2001 har andelen elever som tar betyg i steg 4 minskat från 30 procent av elevkullen till 23,5 procent. Det är framförallt tyska men även franska språket som har minskat. Spanska har däremot ökat.⁶⁷ Siffror från Högskoleverket visar att antalet helårsstudenter som läser moderna språk har minskat under perioden 1997/1998 – 1999/2000, trots att det totala antalet studerande ökat. Även här är det tyska som minskat mest (21 procent) tätt följt av ryska och därefter franska.
- En ökad globalisering har medfört en ökande rörlighet av personer, tjänster och varor som i sin tur har inneburit att möjligheterna att få internationell erfarenhet på annat sätt än via studier har ökat.⁶⁸ Enkäten visar också att 68 procent av de tillfrågade avstår från utlandsstudier med motiveringen att de ändå ska åka utomlands efter avslutade studier.

Sammanställningen "Internationell rörlighet bland högskoleutbildade"⁶⁹ pekar på en tydlig ökning i utvandring av svenskar med högskoleutbildning under de senaste femtio åren, dock med en liten avmattning 1997–1999. Under 1998, t.ex., utvandrade 5.473 högskoleutbildade, att jämföra med cirka 3.000 svenska studenter som deltog i Erasmusutbyte det året.⁷⁰

- Möjligheter till utlandsstudier utanför ramarna av utbytesprogrammen har förbättrats under senare år och antalet freemovers har ökat. Främst är det Oceanien/Australien och USA som står för den största tillväxten.⁷¹ Den globala handeln med utbildning har ökat under flera år. Den internationella handeln med utbildning omsatte 1995 27 miljarder dollar.⁷² En tredjedel av världens studenter åker numera till USA. På tio år har studentpopulationen i Australien tredubblats, till stor del som en följd av ett ökat antal utländska studenter i landet.⁷³ Flera amerikanska och australiensiska universitet bedriver marknadsföring på plats på universitet och högskolor i Sverige. Erasmusansvariga anger dock i sina rapporter att företagen utgör ett komplement, snarare än en konkurrent. Samtidigt uppger flera att det har skett en intresseförskjutning från Europa till Australien och USA bland studenterna. Kanske kan de icke-europeiska universitetens intensiva marknadsföring vara en bidragande orsak till detta.
- Alla lärosäten är ålagda att inhämta studenter och lärares erfarenheter. I den årliga slutrapporteringen till Programkontoret redovisar lärosätena en sammanfattning av dessa erfarenheter. Det finns idag två webbaserade elektroniska rapporteringssystem, STARS och IRIS. STARS, *Study Abroad Report System*, utvecklades av universiteten i Lund och Linköping under åren 1998 – 2000 med stöd från Europeiska kommissionen. Systemet som ägs och drivs av de båda universiteten, används idag av ett tiotal lärosäten. IRIS, *Integrated Reporting For International Students*, är ett internationellt system med stöd från kommissionen. SIU, det nationella kontoret för bl.a. Erasmus i Norge, ansvarar för utveckling och drift av systemet. Programkontoret är Sveriges representant, och ingår i styrgruppen för IRIS. I Sverige är det sex lärosäten som anmält sig till systemet. Lärosätena kan välja att använda det ena eller båda systemen. Det är frivilligt för lärosätena att ansluta sig till något av systemen. STARS är ett flexibelt system som kan användas för alla program medan IRIS begränsas till Erasmusprogrammet. STARS är förenat med en abonnemangavgift medan IRIS är kostnadsfritt. Bilden av hur studenter och lärares erfarenheter från studier respektive undervisning utomlands fångas upp och sprids är oklar.

Slutsatser och förslag

Slutsatser

- Det råder en bristande kunskap bland både studenter och lärare om Erasmusprogrammet. Målgrupperna känner inte till programmet som sådant: villkoren för deltagande, rätten till tillgodoräknande och det ekonomiska stöd i form av stipendium som programmet erbjuder. Man känner inte heller till det egna lärosätets utbud av platser för utlandsstudier/utbytestjänstgöring.
- Bristande tydlighet i organisationen på det egna lärosätet leder till osäkerhet om var man hittar information och vart man skall vända sig för att få vägledning när man är intresserad av studier/undervisning utomlands.
- Majoriteten av studenter och lärare avfärdar inte studier/undervisning i Europa. Man vill dock studera/undervisa i ett land med engelska som undervisningsspråk. Därmed begränsas också studenternas/lärarnas möjligheter till val av land. Det finns en betydande osäkerhet överlag vad gäller både studenters och lärares språkkunskaper.
- Lärarna saknar tid för att delta i lärarutbytet.
- Studenter och lärares erfarenheter från studier/undervisning utomlands tas ej tillvara på ett tillfredsställande sätt.
- Det finns ingen direkt koppling mellan ekonomiska faktorer och intresset för utlandsstudier/undervisning utomlands.

Programkontoret föreslår att

- student- och lärarmobilitet kopplas ihop för att säkerställa kvaliteten i studentutbytena. Lärarnas roll i informations- och rekryteringsarbetet för Erasmus bör också underlättas och stärkas i syfte att ge studentutbytet en bättre akademisk förankring. I linje med detta föreslås även att en nationell informationskampanj om Erasmusprogrammet genomförs. Kampanjen skall rikta sig till både till studenter och lärare och fokuseras på utlandsstudier/lärarutbyten som en kvalitetshöjande faktor, möjligheter till att lära känna nya språk och kulturer, stipendier samt tillgodoräknande.

- organisationen av den internationella verksamheten och informationskanalerna på lärosätena tydliggörs så att studenter och lärare hittar nödvändig information och får den vägledning de behöver.
- språkkunskaper stimuleras på alla nivåer i utbildningssystemet. Inom högskolan bör studenter och lärare ges ökade möjligheter generellt till språkstudier inte bara i engelska utan även i andra främmande språk. Deltagandet i Intensive Language Preparation Courses, ILPC ökas genom förbättrad information om detta stödprogram.
- lärarna ges ett ökat utrymme att delta i Erasmus lärarutbyte inom ramen för sin ordinarie tjänstgöring.
- samtliga lärosäten använder sig av ett elektroniskt rapporteringssystem för att tillvarata och på effektivast möjliga sätt sprida erfarenheterna. Internationella programkontoret bör ges ett nationellt samordningsansvar i syfte att få ett heltäckande underlag och därmed bättre förutsättningar att kontinuerligt följa upp och utvärdera Sveriges deltagande i programmet.

Referenser

- Europeiska kommissionen, *Sokrates-Programmet, Ansökningshandledning*, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg, 2001
- Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för utbildning och kultur, *Student and Teacher Mobility 2000/2001 – Overview of the National Agencies' final reports 2000/2001*, Bryssel, 2002
- Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för utbildning och kultur, *Sokrates, EU:s program för utbildning (2000–2006), Fritt fram för utbildning*, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, Luxemburg, 2002
- Europeiska kommission, Generaldirektoratet för utbildning och kultur, Reichter och Wächter, *The globalisation of Education and Training: Recommendations for a coherent response of the European Union*, ACA rapport, Bryssel, 2000
- Högskoleverkets rapportserie 1999:10 R, *Utlandsstudier – till vilken nytta? En utvärdering av effekter av utlandsstudier*, Stockholm, 1999
- Högskoleverket, *Uppdrag att utarbeta en svensk mall för Diploma Supplement och kartlägga användningen av European Credit Transfer System vid svenska universitet och högskolor (U2000/2497/UH)*
- Internationella programkontoret, interimrapportering (april 2002) och slutrapportering (oktober 2001) till Programkontoret från universitet och högskolor i Sverige
- Med ögon för språk*, En idéskrift från Europeiska året för språk 2001, distribution Internationella programkontoret, Stockholm, 2001
- Migrationsgruppen, *Invandring och utvandring bland högutbildade*, Stockholm, 1999
- Regeringens proposition 2001/02:15, *Den öppna högskolan*, Utbildningsdepartementet, Stockholm, 2001
- SOU2000:92, Stenqvist och Ståhle, *Advantage Sweden*, Stockholm, 2000

Teichler, Ulrich, Gordon, Jean och Maiworm, Friedhelm. 2000: *SOCRATES 2000 Evaluation Study, Final Report, November 2000, Study for the European Commission, Contract No 1999 - 0979/001 - 001 SOC 335BEV*. Kassel: Universität GH Kassel, Wissenschaftliches Zentrum für Berufs- und Hochschulforschung, 2000

Teichler, Ulrich, *Erasmus in the Socrates Programme - Findings of an Evaluation Study, ACA Papers on International Cooperation in Education*, Lemmens Verlags- & Mediengesellschaft, Bonn, 2002

UKÄ-rapport 1974:21. *Utbildningens internationalisering. Slutbetänkande från UKÄ:s internationaliseringsutredning*. Stockholm: Universitetskanslerämbetet och Utbildningsförlaget, 1974

Utbildningsdepartementets regleringsbrev till Internationella programkontoret; U2001/472/DK

Utbildningsdepartementet, *Internationell rörlighet bland högskoleutbildade*, Stockholm, 2000

Webbreferenser

WTO, *Education Services*, 1998, publicerad på www.esib.org

Europeiska kommissionens information om Sokrates:
<http://europa.eu.int/comm/education/socrates-sv.html>

Kommissionens information om Erasmus:
<http://europa.eu.int/comm/education/erasmus.html>

Kommissionens information om ECTS:
<http://europa.eu.int/comm/education/socrates/ects.html>

Kommissionens information om ILPC:
http://www.europa.eu.int/comm/education/ilpc/index_en.html

Bilagor

Bilaga 1 Projektgruppens och referensgruppens medlemmar

Projektgrupp

Margareta Sandewall (enhetschef), Programkontoret
Kristina Dembrower (projektledare), Programkontoret
Cecilia Chroona, Programkontoret
Karin Granevi, Programkontoret
Jacob Henricson, Programkontoret
Anna Larsson, Programkontoret
Torbjörn Lindqvist, Höskoleverket
Maria Rosén, projektanställd vid Programkontoret

Delar av analysen ingår i Maria Roséns C-uppsats vid Pedagogiska institutionen vid Uppsala universitet.

Referensgrupp

Anna Wittgren, Höskolan i Kristianstad
Michael Cooper, Karlstads universitet
Margot Berglund, Karolinska institutet
Karin Axelsson-Grafström, Luleå tekniska universitet
Marita Wigren-Svensson, Uppsala universitet

Bilaga 2 Instruktioner för hantering av student- och lärarenkät

Instruktioner för hantering av enkäter – Erasmusanalys

Hej alla,

Först och främst är vi mycket glada för att ni är villiga att ta på er distribution och insamling av lärar- och studentenkäterna. Er medverkan är ovärderlig för vår analys!

TACK!

Här följer några instruktioner för hanteringen av enkäterna. Om ni har några frågor är ni välkomna att kontakta Kristina Dembrower eller Anna Larsson.

Antal enkäter

Ni har i ett tidigare mail fått tilldelad enkätkvot från oss. Hör av er om något är oklart.

Urval av studenter/lärare

Studenterna ska studera på heltid på termin 6 eller högre termin.

Försök sedan att så långt det är möjligt variera

- Kön (50–50)
- Ålder
- Studenter på utbildningsprogram respektive fristående kurs
- Lärare med olika anställningsform
- Ämnesområde
- Studenter som har, respektive inte har studerat utomlands
- Lärare som har, undervisat respektive inte har undervisat utomlands

Distribution av enkäter

Enkäterna kan distribueras manuellt i pappersform i anslutning till undervisningstillfällen eller i lärarfack etc. eller elektroniskt via e-mail till bägge grupper. Ni ansvarar för ev. påminnelserutiner. Det är viktigt att ni försöker nå 50 procent svarsfrekvens för bägge grupper.

Om oklarheter uppstår, ex med frågorna som ni inte kan besvara kontakta oss.

Hantering av enkäterna

Programkontoret är medvetet om att några lärosäten ville stansa enkäterna på plats men för att undvika felkällor så långt det är möjligt har vi beslutat att samtliga enkäter skickas till Programkontoret där en projektanställd kommer att stansa dem.

Dokumentation av hanteringen av enkäterna

För att Programkontoret ska få en så klar bild som möjligt av studiens genomförande är det viktigt att ni dokumenterar hur ni har gått tillväga vid urval och distribution av enkäterna. Särskilt viktigt att dokumentera är eventuella incidenter som "avviker" från planen.

Efter den 27 maj

Skicka samtliga enkäter till: Kristina Dembrower
Internationella programkontoret
Box 22007
104 22 Stockholm

Bifoga också uppgift om hur många enkäter ni samlat in samt den dokumentation av hanteringen som vi behöver.

Bilaga 3 Studentenkät

Studenters intresse och erfarenhet av utlandsstudier

Bakgrund

1. Jag är

1. Man
2. Kvinna

2. Ålder

1. 21–24 år
2. 25–29 år
3. 30 år och äldre

3. Pågående högskoleutbildning (Välj det alternativ som passar bäst)

1. Fristående kurser
2. Utbildningsprogram
3. Doktorandstudier

4. Inom vilket ämnesområde har Du läst flest poäng?

(Välj det alternativ som passar bäst)

1. Beteendevetenskap/Samhällsvetenskap
2. Ekonomi/Juridik
3. Humaniora
4. Konstnärlig utbildning
5. Medicin/Vårdvetenskap
6. Naturvetenskap
7. Pedagogisk utbildning (lärare, förskolelärare)
8. Teknik/Data
9. Annat, vilket .....

5. Har Du förälder och eller syskon som tidigare har studerat/arbetat utomlands?

(Fråga från Pedagogiska institutionen)

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

6. Har Du vänner som har studerat/ska studera utomlands?

(Fråga från Pedagogiska institutionen)

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Om högskolestudier utomlands

7. Har Du studerat utomlands minst tre månader på högskolenivå?

1. Ja .....gå vidare till fråga 8
2. Ja, och jag har ansökt om att åka igen/tilldelats plats .....gå vidare till fråga 8
3. Nej, men jag har ansökt om/tilldelats plats .....gå vidare till fråga 8
4. Nej .....gå vidare till fråga 12 och besvara sedan samtliga återstående frågor

8. Av vilket/vilka skäl har Du valt att studera på högskolenivå utomlands?

Ta ställning till samtliga påståenden och ange hur väl Du instämmer med dem

	Instämmer i hög grad	Instämmer	Instämmer delvis	Instämmer ej	Vet ej
1. Jag vill utvecklas på ett personligt plan	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jag vill uppleva en annan kultur	☐	☐	☐	☐	☐
3. Jag är intresserad av det aktuella landet	☐	☐	☐	☐	☐
4. Jag vill förbättra mina språkkunskaper	☐	☐	☐	☐	☐
5. Jag vill bekanta mig med en annan universitets-/utbildningskultur	☐	☐	☐	☐	☐
6. De kurser jag är intresserad av finns inte vid mitt hemuniversitet	☐	☐	☐	☐	☐
7. Jag vill förbättra mina möjligheter på arbetsmarknaden	☐	☐	☐	☐	☐
8. Annat skäl					

9. Vilket land har Du studerat i/kommer Du att studera i? (Om du svarat alt 1 eller 2 på fråga 7 och varit i flera länder ange samtliga länder samt antal gånger)

1. Norden land ..... gång(er)
2. EU-medlemsland land ..... gång(er)
3. Övriga Europa land ..... gång(er)
4. Nordamerika land ..... gång(er)
5. Mellan- eller Sydamerika land ..... gång(er)
6. Afrika eller Asien land ..... gång(er)
7. Australien eller Oceanien land ..... gång(er)
8. Har ännu inte tilldelats plats

Motivering till mitt val av land/länder

10. Vilken typ av utlandsstudier deltog Du i/kommer Du att delta i? (Om du svarat alt 1 eller 2 på fråga 7 och studerat utomlands flera gånger, ange typ av studier och antal gånger)

1. Högskolestudier som freemover⁷⁴ .....gång(er) gå till fråga 13
2. Högskolestudier som utbytesstudent⁷⁵ .....gång(er) gå till fråga 11
3. Annat ....gång(er) gå till fråga 13

11. Vilket utbytesprogram tillhörde Du/kommer Du att tillhöra?

(Om du svarat alt 1 eller 2 på fråga 7 och studerat utomlands flera gånger, ange typ av program och antal gånger)

1. Nordplus .....gång(er)
2. Erasmus .....gång(er)
3. Annat, ange vilket..... .....gång(er)

Gå vidare till fråga 13

12. Av vilket/vilka skäl har Du valt att inte studera utomlands?

Ta ställning till samtliga påståenden och ange hur väl Du instämmer med dem

	Instämmer i hög grad	Instämmer	Instämmer delvis	Instämmer ej	Vet ej
1. Jag är idag inte motiverad att studera utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jag har för lite information om vilka möjligheter som finns för mig att studera utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
3. Jag har tidigare studerat76/rest/arbetat utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
4. Jag planerar resa/arbota utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
5. Jag vill inte avbryta min utbildning i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
6. Utlandsstudier är ingen merit på arbetsmarknaden för mig	☐	☐	☐	☐	☐
7. Mitt universitet har inget avtal med det universitet/högskola jag vill åka till och jag vill inte organisera mina studier på egen hand	☐	☐	☐	☐	☐
8. Jag känner mig osäker på mina språkkunskaper	☐	☐	☐	☐	☐
9. Det är dyrare att studera utomlands än i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
10. Antalet terminer med studiemedel kommer inte att räcka för att studera utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
11. Extra studiemedel för utlandsstudier försvårar återbetalningen av mina studiemedel	☐	☐	☐	☐	☐
12. Jag har familj/partner jag inte vill lämna	☐	☐	☐	☐	☐
13. Jag avstår pga. funktionshinder	☐	☐	☐	☐	☐
	Instämmer i hög grad	Instämmer	Instämmer delvis	Instämmer ej	Vet ej
14. Det är inte säkert att jag kan tillgodoräkna mig mina utlandsstudier i min utbildning	☐	☐	☐	☐	☐
15. Annat motiv	☐	☐	☐	☐	☐

Ange vilket.....

13. Vad är viktigt för Dig när det gäller utlandsstudier?

Ta ställning till samtliga påståenden och ange hur viktigt påståendet är för Dig

	Mycket viktigt	Viktigt	Mindre viktigt	Ej viktigt	Vet ej
1. Att åka till ett land där engelska är officiellt språk	☐	☐	☐	☐	☐
2. Att undervisningen bedrivs på engelska	☐	☐	☐	☐	☐
3. Att undervisningen bedrivs på annat språk än engelska	☐	☐	☐	☐	☐
4. Att jag får studera utanför Europa	☐	☐	☐	☐	☐
5. Möjligheter till fritt val av land	☐	☐	☐	☐	☐
6. Möjligheter till fritt val av universitet	☐	☐	☐	☐	☐
7. Möjligheter till fritt val av studieperiod	☐	☐	☐	☐	☐
8. Enkel ansökningsprocedur	☐	☐	☐	☐	☐
9. Flexibelt ansökningsdatum	☐	☐	☐	☐	☐

10. Etablerade kontakter mellan det svenska och det utländska universitetet	☐	☐	☐	☐	☐
11. Möjligheter till befrielse från terminsavgifter vid utländskt universitet	☐	☐	☐	☐	☐
12. Möjligheter till tillgodoräknande av studieperioden i min svenska utbildning	☐	☐	☐	☐	☐
13. Att få ett stipendium som täcker boende och levnadskostnader	☐	☐	☐	☐	☐
14. Annat, ange vilket.....

Ditt universitets/högskolas internationella arbete

Nedan följer några frågor kring Ditt universitets/högskolas internationella arbete.

14. Vet Du vem Du ska vända Dig till för att få information om utlandsstudier?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Om ja, vart vänder Du Dig?.....

15. Vet Du vem som är ansvarig för utlandsstudier vid Din institution?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

16. Har Ditt universitet/högskola haft informationsmöte om möjligheter till utlandsstudier någon gång under innevarande läsår?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

17. Har Din institution haft informationsmöte om möjligheter till utlandsstudier någon gång under innevarande läsår?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Om Du svarat ja på fråga 16 eller 17,

18. Har Du deltagit vid något informationsmöte?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Om nej varför inte? .....

Om ja hade informationen någon betydelse för Ditt val att studera utomlands?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

19. I regeringsuppdraget ingår att analysera orsakerna till det minskade antalet studenter som åker på Erasmusutbyte. Lämna gärna nedan Dina synpunkter på vad Du tror kan vara orsaker till minskningen.

20. Övriga kommentarer eller synpunkter på enkäten

Tack än en gång för Din medverkan!

Bilaga 4 Lärarenkät

Lärares intresse och erfarenhet av internationellt lärarutbyte

Bakgrund

1. Jag är

1. Man
2. Kvinna

2. Ålder

1. 21–24 år
2. 25–49 år
3. 50 år och äldre

3. Anställningsform (Välj det alternativ som passar bäst)

1. Universitetsadjunkt
2. Universitetslektor
3. Professor
4. Annan.....

4. Inom vilket ämnesområde undervisar Du flest timmar?

1. Beteendevetenskap/Samhällsvetenskap
2. Ekonomi/Juridik
3. Humaniora
4. Konstnärlig utbildning
5. Medicin/Vårdvetenskap
6. Naturvetenskap
7. Pedagogisk utbildning (lärare, förskolelärare)
8. Teknik/Data
9. Annat, vilket .....

Om internationellt lärarutbyte

5. Har Du undervisat utomlands på högskolenivå?

1. Ja .....gå vidare till fråga 6
2. Ja, och jag har ansökt om att åka igen/tilldelats plats .....gå vidare till fråga 6
3. Nej, men jag har ansökt om/tilldelats plats .....gå vidare till fråga 6
4. Nej .....gå vidare till fråga 9 och besvara sedan samtliga återstående frågor

6. Av vilket/vilka skäl har Du valt att undervisa utomlands?

Ta ställning till samtliga påståenden och ange hur väl Du instämmer med dem

	Instämmer i hög grad	Instämmer	Instämmer delvis	Instämmer ej	Vet ej
9. Jag vill utvecklas på ett personligt plan	☐	☐	☐	☐	☐
10. Jag vill höja min kompetens inom ämnesområdet	☐	☐	☐	☐	☐
11. Jag är intresserad av det aktuella landet	☐	☐	☐	☐	☐
12. Jag vill förbättra mina språkkunskaper	☐	☐	☐	☐	☐
13. Jag vill bekanta mig med en annan universitets/utbildningskultur	☐	☐	☐	☐	☐

14. Jag vill utbyta erfarenheter med utländska kollegor
15. Jag vill förbättra mina möjligheter till karriärutveckling
16. Annat skäl, vilket .....

7. I vilket land har Du undervisat/kommer Du att undervisa i? (Om Du svarat alt 1 eller 2 på fråga 5 och varit i flera länder ange samtliga länder och antal gånger)

1. Norden land ..... gång(er)
2. EU-medlemsland land ..... gång(er)
3. Övriga Europa land ..... gång(er)
4. Nordamerika land ..... gång(er)
5. Mellan- eller Sydamerika land ..... gång(er)
6. Afrika eller Asien land ..... gång(er)
7. Australien eller Oceanien land ..... gång(er)
8. Har ännu inte tilldelats plats

Motivering till mitt val av land/länder .....

8. Inom vilket utbytesprogram deltog Du/kommer Du att delta i? (Om Du svarat alt 1 eller 2 på fråga 5 och undervisat utomlands vid flera tillfällen, ange typ av program och antal gånger)

1. Nordplus .....gång(er)
2. Erasmus .....gång(er)
3. Annat, ange vilket..... .....gång(er)

Gå vidare till fråga 10

9. Av vilket/vilka skäl har Du valt att inte undervisa utomlands?

Ta ställning till samtliga påståenden och ange hur väl Du instämmer med dem

	Instämmer i hög grad	Instämmer	Instämmer delvis	Instämmer ej	Vet ej
16. Jag är idag inte motiverad att undervisa utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
17. Jag har för lite information om vilka möjligheter som finns för mig att undervisa utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
18. Jag har tidigare rest/arbetat utomlands	☐	☐	☐	☐	☐
20. Att undervisa utomlands är ingen merit inom mitt ämnesområde	☐	☐	☐	☐	☐
21. Jag känner mig osäker på mina språkkunskaper	☐	☐	☐	☐	☐
22. Internationellt utbyte är inte prioriterat vid min institution	☐	☐	☐	☐	☐
23. Det saknas ersättare för mig vid ett lärarutbyte	☐	☐	☐	☐	☐
24. Min institutions ekonomi gör det omöjligt för mig att åka på lärarutbyte	☐	☐	☐	☐	☐

25. Jag har ont om tid att planera och åka på ett utbyte	☐	☐	☐	☐	☐
26. Jag har familj/partner jag inte vill lämna	☐	☐	☐	☐	☐
27. Jag avstår pga. funktionshinder	☐	☐	☐	☐	☐
28. Jag deltar i andra aktiviteter med utländska kollegor	☐	☐	☐	☐	☐
29. Annat motiv					

Ange vilket .....

10. Vad är viktigt för Dig när det gäller internationellt lärarutbyte?

Ta ställning till samtliga påståenden och ange hur viktigt påståendet är för Dig

	Mycket viktigt	Viktigt	Mindre viktigt	Ej viktigt	Vet ej
1. Att åka till ett land där engelska är officiellt språk	☐	☐	☐	☐	☐
2. Att jag får undervisa på engelska	☐	☐	☐	☐	☐
3. Att jag får undervisa utanför Europa	☐	☐	☐	☐	☐
4. Möjligheter till fritt val av land	☐	☐	☐	☐	☐
5. Möjligheter till fritt val av universitet	☐	☐	☐	☐	☐
6. Möjligheter till fritt val av undervisningsperiod	☐	☐	☐	☐	☐
7. Möjlighet till fritt val av undervisningstimmar	☐	☐	☐	☐	☐
8. Enkel ansökningsprocedur	☐	☐	☐	☐	☐
9. Flexibelt ansökningsdatum	☐	☐	☐	☐	☐
10. Etablerade kontakter mellan det svenska och det utländska universitetet/högskolan	☐	☐	☐	☐	☐

11. Annat, ange vilket.....

Ditt universitets/högskolas internationella arbete

Nedan följer några frågor kring Ditt universitets/högskolas internationella arbete.

11. Vet Du vem Du ska vända Dig till för att få information om internationellt lärarutbyte?

1. Ja   2. Nej

Om ja, vart vänder Du Dig?.....

12. Vet Du vem som är ansvarig för lärarutbyte vid Din institution?

1. Ja   2. Nej

13. Har Ditt universitet/högskola haft informationsmöte om möjligheter till lärarutbyte någon gång under innevarande läsår?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

14. Har Din institution haft informationsmöte om möjligheter till lärarutbyte någon gång under innevarande läsår?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Om Du svarat ja på fråga 13 eller 14,

15. Har Du deltagit vid något informationsmöte?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Om nej varför inte

Om ja, hade informationen någon betydelse för ditt val att delta i ett internationellt lärarutbyte?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

16. I regeringsuppdraget ingår att analysera orsakerna till att så få lärare deltar i internationellt lärarutbyte inom Erasmus. Vad tror Du är orsakerna till det låga deltagandet?

17. Övriga kommentarer eller synpunkter på enkäten

Tack än en gång för Din medverkan!

Bilaga 5 Enkät Erasmusansvariga

ANALYS AV ERASMUSDELTAGANDET I SVERIGE

Studenters intresse och erfarenhet av utlandsstudier

1. Tycker du att intresset för utlandsstudier bland studenter har ökat de senaste åren?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

2. Tror du att studenter idag är mer intresserade av att åka till länder utanför Europa än för fem år sedan?

1. Ja   2. Nej ...gå till fråga 3   3. Vet ej ...gå till fråga 3

2.1 Om ja, vilka kontinenter är populärast?

(Rangordna 1-4 där 1 är mest populär)

1. Nordamerika
 2. Mellan- eller Sydamerika
 3. Afrika eller Asien
 4. Australien eller Oceanien

2.1 Om ja på fråga 2, vad tror du är orsaken/orsakerna till denna förändring

1. Större utbud av platser utanför Europa än förut
 2. Studenters initiativ
 3. Lärosätets internationaliseringsstrategi
 4. Annat

3. I rapporteringen till Programkontoret finns indikationer på att utbudet av Erasmusplatser i Storbritannien har minskat de senaste åren. Vi vill därför gärna veta hur stort utbudet av Erasmusplatser till Storbritannien är vid ditt lärosäte? Fyll i nedanstående tabell och kommentera tänkbara orsaker till utvecklingen.

	Antal platser 1998/1999	Antal platser 2000/2001
Storbritannien		

Kommentarer

3.1. Bedömer du att utbudet av platser till andra engelskspråkiga länder förändrats till följd av utvecklingen i Storbritannien?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Kommentarer

---

4. I sin verksamhet har Programkontoret indikationer på att alltfler privata aktörer som säljer/förmedlar utbildningsplatser utomlands har etablerat sig. Vilka tendenser ser du när det gäller sådana affärsdrivande företag?

---

5. Vilka särskilda insatser har gjorts vid ditt lärosäte i syfte att öka studentutbytet inom Erasmus? (exempelvis språkkurser, öka utnyttjandet av outnyttjade platser inom programmet, informationsinsatser)

Lärares intresse och erfarenhet av internationellt lärarutbyte

6. Vilka program/avtal för lärare som vill undervisa utomlands finns vid ditt lärosäte?

1. Erasmus
 2. Andra EU program
 2. Nordplus
 3. Inga avtal finns
 4. Andra avtal

nämligen.....

7. Hur många undervisande lärare deltar i lärarutbyte vid ditt lärosäte?

	1996/1997	1998/1999	2000/2001
Antal lärare			

Kommentarer till utvecklingen

---

8. Till vilka kontinenter är lärarutbyte vanligast? (Rangordna alternativen där 1 är vanligast)

1. Norden
2. EU-medlemsland
3. Övriga Europa
4. Nordamerika
5. Mellan- eller Sydamerika
6. Afrika eller Asien
7. Australien eller Oceanien

9. Vilka särskilda insatser har gjorts vid ditt lärosäte i syfte att öka lärarutbytet inom Erasmus (exempelvis språkkurser, öka utnyttjandet av outnyttjade platser inom programmet, informationsinsatser)?

Ditt universitets/högskolas internationella arbete

10. Finns ett internationellt kansli/sekretariat vid ditt lärosäte?

1. Ja   2. Nej ..gå till fråga 11.2   3. Vet ej ..gå till fråga 11.2

10. 1 Om ja, var i organisationen finns det och hur många anställda arbetar på kansliet/sekretariatet? (bifoga gärna ett organigram)

11.1 Om nej, hur är det administrativa arbetet med student/lärarytbyten organiserat vid ditt lärosäte? (bifoga gärna ett organigram)

11.2 Har det administrativa arbetet förändrats när det gäller organisation/placering/antal anställda de senaste fem åren?

---

1. Ja   2. Nej ..gå till fråga 12   3. Vet ej ..gå till fråga 12

Om ja, på vilket sätt?

---

12. Beskriv hur det strategiska internationella arbetet bedrivs vid ditt lärosäte. (exempelvis vilka som deltar, på vilken nivå arbetet sker)

12.1 Vilken roll har du som Erasmusansvarig i detta arbete?

---

13. Hur organiseras information om möjligheter till utlandsstudier/internationellt lärarutbyte vid lärosätet? Ange gärna på vilken nivå i organisationen arbetet sker. (ex. central nivå, fakultets-, institutions-, program- och studentkårsnivå)

13.1 Vilken roll har du som Erasmusansvarig i detta arbete?

---

14. Har Ditt lärosäte haft informationsmöte om möjligheter till utlandsstudier/internationellt lärarutbyte någon gång under innevarande läsår?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Kommentera

---

15. Har lärosätet särskilda informationsinsatser om Erasmus?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Kommentera

---

16. Anser du att det är motiverat med särskild information om Erasmus på ditt lärosäte?

1. Ja   2. Nej   3. Vet ej

Kommentera

---

17. Övriga kommentarer till enkäten eller Erasmusanalysen

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!!!

Bilaga 6 Svarande lärosäten – enkät Erasmusansvariga

Göteborg universitet
Handelshögskolan i Stockholm
Högskolan i Borås
Högskolan i Gävle
Högskolan Trollhättan/Uddevalla
Jönköping Buisness School
Karlstad universitet
Karolinska institutet
Konstfack
Kristianstad högskola
KTH
Kungliga musikhögskolan
Linköping universitet
Luleå tekniska universitet
Lund universitet
Lärarhögskolan i Stockholm
Malmö högskola
Röda korset
Sveriges Lantbruksuniversitet Uppsala
Stiftelsen Stora Sköndal
Södertörns högskola
Umeå universitet
Uppsala universitet
Växjö universitet

Bilaga 7 Narrativ rapport om studentmobilitet

SOCRATES/ERASMUS FINAL REPORT 2000/2001

NARRATIVE REPORT ON STUDENT MOBILITY

University
Date: _____ Socrates Institutional Coordinator: _____
I. Policy Development
1. Notable trends 2. Difficulties encountered 3. Suggestions (ways in which the scheme could be improved)
II. Activity Plan
1. Information activities on Erasmus Student Mobility which have been carried out
III. Selection of students
1. Main selection criteria 2. Mainstreaming and equal opportunities (gender; policy towards disabled students and/or students with exceptional needs, measures to promote the awarding of supplementary grants for students with severe disabilities)

Bilaga 8 Narrativ rapport om lärarmobilitet

SOCRATES/ERASMUS FINAL REPORT 2000/2001

NARRATIVE REPORT ON TEACHING STAFF MOBILITY

University	
Date:	Socrates Institutional Coordinator:
I. Policy Development	
2. Notable trends 3. Difficulties encountered 3. Suggestions (ways in which the scheme could be improved)	
II. Activity Plan	
1. Information activities on Erasmus Teaching Staff Mobility	
III. Selection of students	
1. Main selection criteria used 2. Mainstreaming and equal opportunities (gender; policy towards disabled and/or teachers with exceptional needs, measures to promote the awarding of supplementary grants for teachers with severe disabilities) 3. Linguistic preparation	

Bilaga 9

Heltidsekvivalenter⁷⁷ av lärare år 2000, samtliga universitet och högskolor (NU-databasen, HSV)

Totalt antal lärare: 17.580

Andel kvinnor 36 %

Andel män 64 %

Ålder:

-34 år 9 %   varav kvinnor 33 %

35-44 år 24 %   varav kvinnor 34 %

45-54 år 35 %   varav kvinnor 38 %

55-59 år 21 %   varav kvinnor 37 %

60- år 11 %   varav kvinnor 32 %

Vetenskapsområde:

Övrigt 30 %

Humanistisk-samhällsvetenskaplig 28 %

Tekniskt 16 %

Medicinskt 15 %

Naturvetenskapligt 11 %

Antal studenter i grundutbildningen i det svenska högskolesystemet Studenter registrerade ht 2000 21-59 år, heltid/deltid (PM HSV Lars Brandell 020408)

Totalt antal studenter: 255.514

Andel kvinnor: 60 %

Andel män: 40 %

21-24 år: 41 %   varav 55 % är kvinnor

25-29 år: 25 %   varav 55 % är kvinnor

30-59 år: 34 %   varav 70 % är kvinnor

Helårsstudenter⁷⁸ per ämnesområde ht 2000 (NU-databasen HSV)

Juridik och samhällsvetenskap	40 %	(20109,7)
Humaniora och teologi	16 %	(48727,7)
Naturvetenskap	16 %	(2954,5)
Teknik	14 %	(4226,4)
Vård och omsorg	7 %	(20028,5)
Medicin och odontologi	3 %	(16866,8)
Konstnärligt område	2 %	(8314,7)
Övrigt område	1 %	(1263,1)
Totalt	99 %	(122491,4)

Noter

- ¹ Internationella programkontorets regleringsbrev för budgetåret 2002
- ² UKÄ, 1974, s 12
- ³ Ibid s. 12
- ⁴ Högskoleverkets rapportserie 1999:10 R, *Utlandsstudier – till vilken nytta?*, 1999, s 20
- ⁵ Ibid s. 40
- ⁶ Utbildningsdepartementet, *Internationell rörlighet bland högskoleutbildade*, 2000, s 62
- ⁷ Se Figur 3
- ⁸ Europeiska kommissionen, de nationella kontorens interimrapporter (NA Final Report) samt slutrapportering till Programkontoret från universitet och högskolor 2002.
- ⁹ Regeringens proposition 2001/02:15
- ¹⁰ Ibid, s. 174
- ¹¹ U2001/472/DK
- ¹² Se bilaga 5
- ¹³ Den narrativa rapporten ingår i lärosätenas årliga slutrapportering till Programkontoret om student- och lärarmobilitet inom Erasmus (*Final Report*), se bilaga 7 och 8.
- ¹⁴ Teichler, *Erasmus in the Socrates Programme – Findings of an Evaluation Study*, 2002, s. 83
- ¹⁵ ICP-nätverken upphörde i samband med Sokrates I
- ¹⁶ U2000/2497/UH
- ¹⁷ Europeiska kommissionen, *Fritt fram för utbildning*, 2002, s. 3
- ¹⁸ Teichler, Gordon, Maiworm, *Socrates 2000 Evaluation Study*, 2000
- ¹⁹ *Europeiska kommissionens slutrapport om genomförandet av Sokratesprogrammet 1995–1999*, 2000, s. 9
- ²⁰ Se information på kommissionens hemsida: http://www.europa.eu.int/comm/education/ilpc/index_en.html
- ²¹ Europeiska kommissionen, *Sokrates-Programmet, Ansökningshandledning*, juni 2000, s. 75
- ²² Ibid, s. 76
- ²³ Högskoleverkets rapportserie 1999:10 R, *Utlandsstudier – till vilken nytta?*, 1999
- ²⁴ Ibid s. 10
- ²⁵ Teichler, Gordon, Maiworm, *Socrates 2000 Evaluation Study*, 2000, s. 70
- ²⁶ Ibid, s. 125
- ²⁷ Ibid s. 126
- ²⁸ Centrala studiestödsnämnden, CSN, 2002
- ²⁹ Ibid
- ³⁰ Europeiska kommissionen, NA Final Report
- ³¹ Ibid
- ³² Slutrapportering till Programkontoret från universitet och högskolor 2001 samt SCB
- ³³ Europeiska kommissionen, *Student and Teacher Mobility 2000/2001- Overview of the National Agencies' final reports 2000/2001*, s. 4 samt bilaga (studentpopulation)
- ³⁴ Ibid, se bilaga tabell 3 och 12.
- ³⁵ Internationella programkontoret, 2002.
- ³⁶ Slutrapportering till Programkontoret från universitet och högskolor 2001
- ³⁷ Europeiska kommissionen, NA Final Report
- ³⁸ Europeiska kommissionen, *Student and Teacher Mobility 2000/2001- Overview of the National Agencies' final reports 2000/2001*, se bilaga tabell 12
- ³⁹ Slutrapportering till Programkontoret från universitet och högskolor 2001
- ⁴⁰ Internationella programkontoret, 2002
- ⁴¹ Slutrapportering till Programkontoret från universitet och högskolor 2001

- ⁴² Se bilaga 3 och 4
- ⁴³ Se bilaga 5
- ⁴⁴ Se bilaga 7 och 8
- ⁴⁵ Se bilaga 1
- ⁴⁶ Ibid
- ⁴⁷ Föräldraledig och har inte medverkat i arbetet med analysen
- ⁴⁸ Se bilaga 3 och 4
- ⁴⁹ Se bilaga 5
- ⁵⁰ Se bilaga 9
- ⁵¹ HSV, NU-databasen
- ⁵² Se bilaga 2
- ⁵³ Se bilaga 3
- ⁵⁴ Ibid , fråga nr 1–4, 7 och 9–11
- ⁵⁵ De fem mest frekventa svaren för varje grupp är markerade med fet stil i tabellen.
- ⁵⁶ Se bilaga 3, fråga 14–18
- ⁵⁷ Se bilaga 4
- ⁵⁸ Ibid, fråga 1–5 och 7–9
- ⁵⁹ Se bilaga 9
- ⁶⁰ Ibid, se fråga 11–15
- ⁶¹ Se bilaga 7–8
- ⁶² CSN statistik för 2000/01
- ⁶³ Teichler, Gordon, Maiworm, *Socrates 2000 Evaluation Study*, 2000, s. 125
- ⁶⁴ CSN
- ⁶⁵ Studiestödslagen 1999:1395
- ⁶⁶ Med ögon för språk, 2001, s 6
- ⁶⁷ Ibid, s. 102–103
- ⁶⁸ SOU2000:92, Stenqvist och Stähle, *Advantage Sweden*
- ⁶⁹ Utbildningsdepartementet, *Internationell rörlighet bland högskoleutbildade*, 2000
- ⁷⁰ Migrationsgruppen, *Invandring och utvandring bland högutbildade*, 1999
- ⁷¹ CSN
- ⁷² WTO, *Education Services*, 1998
- ⁷³ Europeiska kommissionen, Reichter och Wächter, *The globalisation of Education and Training: Recommendations for a coherent response of the European Union*, 2000
- ⁷⁴ Med **free-mover** menas att man har organiserat sina utlandsstudier på egen hand, och att utbildningen inte ingår som en formell del i ett svenskt utbildningsprogram. (Källa Högskoleverket)
- ⁷⁵ Med **utbytesstudent** menas att utlandsstudierna ingår i ett utbytesprogram, som organiseras av ett universitet eller en högskola i Sverige. (Källa Högskoleverket)
- ⁷⁶ Ej på högskolenivå
- ⁷⁷ **Heltidsekvivalent** (personår): Total arbetstid dividerad med normalarbetstid för en heltidsarbetande lärare.
- ⁷⁸ **Helårsstudent**: Antalet studenter som är förstagängs- och fortsättningsregistrerade på ett kurstillfälle multiplicerat med kurstillfällets poängomfattning under en viss period dividerat med 40. Studenter som avbrutit studierna inom tre veckor efter påbörjad kurs ska inte ingå i beräkningen.

Internationella programkontoret är en myndighet under Utbildningsdepartementet. Myndigheten ansvarar för en mängd internationella program och aktiviteter inom utbildningsområdet.